

VZDOR

časopis utlačanej a vykorisťovanej väčšiny

časopis vykorisťované a utiskované väčšiny

Marec/Březen 2013

www.VZDOR.org

★VZDOR

Pracuj více, rychleji, nepřetržitě pro svého pána!

Totální kontrola = více zisků, stejná mzda

Z OBSAHU:

Kapitalisti pritvrdujú v žmýkaní pracovnej sily a kontrole zamestnancov—Rodinní sluhovia v „rodinnej“ reštaurácii—Dôchodky pre nevoľníkov—Kam kráčaš Španielsko? - Jak nakročit ke změně současných poměrů? - „A predsa sa točí ...“ a preto sme komunisti—Katari - obeť katolíckeho besnenia—Bryndza, potravinová zdravého životného štýlu— Krompašská vzburá 2013—Neprávom opomíjaná klasika československého fantastického filmu - Akce Bororo

★VZDOR

Kapitalisti pritvrdzujú v žmýkaní pracovnej sily a kontrole zamestnancov

Jeden z marxistických záverov hovorí o tom, že hnacím motorom kapitalizmu je zisk. No nejde o zisk primeraný, taký, ktorý by kapitalistovi niečo zarobil a život by šiel ďalej. Kapitalista potrebuje zisk maximálny. Potrebuje dostať z výrobného procesu čo najväčšie množstvo peňazí. Niekedy je to prejavom konkurenčného boja, inokedy jednoducho lakomosti a nenažranosti, resp. kombinácia týchto faktorov. Získavanie maximálneho zisku sa dá dosahovať rôznym spôsobom: prepúšťaním pri zachovaní daného tempa výroby, zdvíhaním noriem, výrobou nekvalitných tovarov (voda v mäse a pod), práca aj cez víkendy. Oficiálne to nazývajú „zvyšovanie produktivity práce“. Pri dosahovaní maxima hľadajú kapitalisti všetky možné cesty, no vždy len na úkor zamestnancov alebo konečných spotrebiteľov. Sami sa len ťažko uskromnia.

Tentokrát si na príkladoch priblížime, ako kapitalista chce využiť každú sekundu pracovného času zamestnanca. Nepáči sa nám, ak nás štát a tajné služby kontrolujú, starajú sa nám do súkromných záležitostí. Presne to isté sa deje v podnikoch. V českých médiách zazneli pripomienky zamestnávateľov, ktorým sa nepáči, že zamestnanci chodia cez pracovnú dobu fajčiť a prefajčené minúty by si mali podľa nich odpracovať. Zaujímavé je, že ešte pred pár rokmi to nikomu nevadilo a nič vážne sa nestalo. My však vieme, že konkurenčný boj medzi kapitalistami ich núti vyrábať čoraz lacnejšie. Na jednej strane poznáme hranicu, kedy sa zamestnanec fláka, no nepoznáme opačnú hranicu—kedy je zamestnanec doslova zdieraný. Svoje by o tom vedeli povedať pracovníci za pásom v nejednej automobilke. Vezmime si taký príklad zahraničného kapitalistu, ktorý má daňové prázdniny, asi tretinové náklady v porovnaní s domovskou krajinou a produktivitu práce, ktorá ďaleko prevyšuje produktivitu napr. v Nemecku. Teda vyrobí sa podstatne viac za podstatne nižšie náklady. Aj tak je nespokojný a žiada každú sekundu práce pre seba.

Už dávno prestáva platiť vybojovaný osemhodinový pracovný čas, napriek tomu, koľko krvi sa za túto požiadavku prelialo, koľko ľudí bolo žiaľovaných. Dnes sa bez problémov a reptania vracia 12 hodinová pracovná doba - a to obzvlášť u nás, v krajinách, ktoré sú len zásobárňou lacnej pracovnej sily. V práci teda človek (ak má to šťastie) trávi značnú časť svojho života. A v práci by sa mal cítiť dobre. O tom mnohí zamestnávateľia hovoria, no v skutočnosti tu zavádzajú kasársky a diktátorský režim. Ak niekto už trávi v

práci pol dňa, tak by to malo byť aj s prestávkami na cigarety. Je to úplne normálne a pochopiteľné. Čo je na tom nespravodlivé, ak si zamestnanec po vykonaní väčšieho celku práce urobí „fajčiarsku prestávku“ a potom sa pustí na ďalšiu časť? Tak hovorí ľudská logika, no nie logika vykorisťovania. Podľa tejto logiky sú vlastne neľudskí zamestnanci, lebo svojim fajčením "okrádajú" zamestnávateľa (ktorý im síce medzičasom niekoľkokrát zvýšil normy, prepustil časť zamestnancov, ostaným pridal viac práce, z dôvodu "krízy" im strhol peniaze z platu, atď. ale to samozrejme okrádaním nie je). A preto zamestnanci namiesto toho, aby mohli ísť po náročnom dni domov, musia si odrobiť ešte 15-20 minút, v prípade ak prekročia 20 minút, tak aj celú ďalšiu hodinu (resp. im hodinu stiahnu z platu). Tu tiež vidíme kapitalistickú svojvôľu, keď vlastníkov firmy prekáža, že zamestnanec niekoľko minút nie je na pracovisku, no je v poriadku, ak zamestnanec namiesto 20 minút musí zadarmo odpracovať ďalšiu polhodinu.

Niektorým firmám už nestačí, že sú turnikety pri vstupe a zvažujú zaviesť turnikety už aj na šatne. V iných firmách osobná kontrola zašla tak ďaleko, že zamestnanci SBS prehľadávajú ostatným zamestnancom skrinky. Slovami zamestnanca bezpečnostnej služby, ktorý s tým má osobné skúsenosti: „Např. v továrne na elektroniku, ktorá stávala neďaleko Brna, chodili príslušníci bezpečnostní služby na ochozech nad zaměstnanci, zcela jako v kriminále, kterým dělali pokaždé osobní prohlídky a v průběhu pracovní doby jim bez jejich přítomnosti prohlédávali skřínky.. A to už vůbec nemluví o tom, jaká železná disciplína a odlidštěnost vládne v bezpečnostních agenturách, které jsou tvořené skinheady. Agentury také mnohdy spolu s bezpečnostní službou provozují úklid a často se stává, že strážní musí dělat po nocích úklidové práce zadarmo, jen aby si udrželi místo."

Aj keby sme považovali kapitalistický systém za jediný možný, ani tak by dané opatrenia argumentačne nemohli obstať, nakoľko tempo produkcie a výkonnosť zamestnancov sa znižuje, ale práve naopak, stále stúpa. Dôležité však je, že tieto opatrenia, ktoré dávajú kapitalistovi totálnu moc nad zamestnancami prechádzajú bez problémov. Stálo by za to, posúdiť ako by také opatrenie prešlo v inej krajine - kde sú zamestnanci a odbory viac solidárne medzi sebou, zamestnanci sú viac organizovaní. U nás sme žiaľ dezorganizovaní, oddideologizovaní a samozrejme negatívne motivovaní - ak sa vzo-

prieme, môžeme sa ľahko dostať do ešte väčších životných problémov a môžeme skončiť na ulici. A práve nejednota a strach sú tým, čo drží vykorisťovanie v dobrej forme.

Čo však môžu zamestnanci, ale predovšetkým odborové organizácie robiť v súčasných podmienkach? Takýto návrh je potrebné odmietnuť hneď v zárodku. Tak ako spojení zamestnávateľa presadzujú tento krok celoplošne, celoplošne a verejne by sa proti nemu mali postaviť aj odborové zväzy. Média totiž viac-menej opakovali tvrdenia zamestnávateľov o tom, ako prichádzajú o peniaze a nejako sa nad týmto krokom nepohoršovali. Ak sa k tomu odbory nepostavia, tak povinnosť odpracovať si "relaxý" prejde bez slova. Argumenty by mali byť postavené predovšetkým na tom, že zamestnanec má na odpočinok právo, a to, či ho niekto strávi pri káve v hale, alebo ju musí opustiť, preto aby si zapálil, je jeho vec. Ak v práci trávime značnú časť dňa a nie len pár hodín, tak by to malo byť samozrejmou. Prečo by tiež zamestnanci, ktorí doteraz pracovali za rovnakú mzdu do 17.00, by mali za tú istú mzdu pracovať o 15 minút dlhšie? Ďalším argumentom je fakt, že produktivita neklesala a ak áno, tak nie vinou zamestnancov, navyše v porovnaní so západnými krajinami, kde sú zamestnanci podstatne lepšie platení, ich produktivitou ďaleko presahujeme. A prečo by sme mali zadarmo pracovať ďalšiu polhodinu? Nie je to okrádanie? Ak sa však aj tak podarí presadiť zavedenie tejto "novinky" vo vykorisťovaní, tak môžeme požadovať napr. 15 minút denne na cigarety bez toho, aby sme potom museli odchádzať o 15 minút neskôr. Tak by nik nemohol povedať, že pracovníci „prefajčia“ celý deň.

Aby sme mohli klásť lepšie požiadavky a lepšie sa brániť, stojí pred nami oveľa dôležitejšia úloha - vnášať medzi pracujúcich spolupatričnosť a solidaritu. Pracujúca trieda ako celok si musí uvedomiť, že spoločným nepriateľom je kapitalistické zriadenie, že kapitalistické vzťahy sú ich problémom a nie napríklad zamestnanci, ktorí sú nútení emigrovať za prácou. Žiaľ sa stáva, že namiesto solidarity sa vyskytuje nevráživosť a donášačstvo, spolupráca robotníkov s kapitalistami proti iným robotníkom. Pri prepúšťaní sa zamestnanci predbiehajú, kto sa dokáže viac zodrať preto, aby neprišiel o prácu, ohovárajú ostatných. Takto to však nemôže pokračovať donekonečna. Buď zoderú aj tých posledných z kože, alebo sa zjednotíme a začneme KONEČNE hovoriť to, čo si myslíme.

Stanislav PIROŠÍK

Petržalka bojuje proti odhodným injekčným striekačkám

Bratislavská Petržalka chce riešiť problém s odhodnými injekčnými striekačkami, ktoré ohrozujú najmä deti na ihriskách a pri lavičkách. Pri ich odstraňovaní sa tiež môžu infikovať tí, ktorí ich zbierajú. Problém vzniká aj pri nakladaní s nimi, keďže ich nie je možné likvidovať ako bežný odpad. Petržalka preto využila možnosť podať žiadosť o finančný príspevok na riešenie tejto problematiky. Projekt „Bezpečnosť obyvateľov a prostredie bez drog a ihliel“ pomáha pri technickom zabezpečení materiálu pre zber pohodených injekčných striekačiek a zároveň informuje obyvateľov o tejto problematike. Podľa slov starostu Petržalky Vladimíra Bajana „ide o dosiahnutie slušného, zdravia a život neohrozujúceho životného priestoru najmä pre najmenších Petržalčanov, ktorí môžu byť vystavení riziku ohrozenia zdravia.“

Je to ukázkový príklad riešenia následkov a nie podstaty problému – drogovej závislosti samotnej. Je to boj s veternými mlynmi. V jednej chvíli pozbierať a zlikvidovať infikované ihly, aby o niekoľko hodín tam boli ďalšie. Takto je problém drog zatlačený do úzadia. Pri potlačení narkománie nebudú musieť riešiť problém s ihlami!

Poslanci zvýšili Rybníčkovu plat o 750 eur

Trenčianskemu primátorovi Richardovi Rybníčkovu včera poslanci odklepli zvýšenie platu. Mesačne bude dostávať 3 261 eur, teda o 750 eur viac, ako mal doteraz. Poslanci nevylúčili, že mu plat ešte v tomto roku znova zvýšia, ak mesto bude dosahovať dobré ekonomické výsledky. Na mieste je otázka čo sú to tie dobré ekonomické výsledky. Ak je mestský rozpočet zostavený prevažne z daní a poplatkov z vreciek jeho obyvateľov, tak majú byť tieto prostriedky spätne využívané pre ich potreby. Teraz je to tak, že mesto Trenčín šetrí na „vlastných“ obyvateľoch o ukoristené peniaze si jeho predstavitelia pchajú do vreciek, za „odmenu“, lebo ušetrili.

Zvýšenie platu v programe mestského zastupiteľstva pôvodne nebolo. Na začiatku rokovania s týmto návrhom prišiel poslanec Daniel Beníček, predseda poslaneckého klubu Smer, ktorý má v mestskom parlamente rozhodujúcu väčšinu. Proti zvýšeniu platu nehlasoval ani jeden poslanec.

„Plat, ktorý sme mu teraz schválili, je len o jeden tarifný stupeň vyšší od minimálneho. Myslím si, že primátor si zaslúži zvýšenie platu, vídam ho na úrade od rána do večera. Nemusi

to byť posledné zvýšenie, ak budú dobré výsledky, môžeme ho ešte zvýšiť. Máme možnosť zvýšiť až o 70 percent zo základného platu, teraz to bolo 30 percent. Nikde nie je napísané, že nemôžeme aj v druhom polroku prehodnotiť plat primátora,“ povedal Daniel Beníček.

A ktorýže pracujúci človek nie je v práci od rána do večera? Každý. Niektorým sa dokonca a robote aj sníva. Aj oni potom majú nárok na takéto zvýšenie platu. Že jeden tarifný stupeň! Dva minimálne platy to sú.

Invalid dostane výpoveď po súhlase úradu práce

Človek, ktorému je priznaný invalidný dôchodok, môže, ak mu to zdravotný stav dovoľuje, pracovať bez obmedzenia.

Zákon nestanovuje ani maximálnu výšku príjmu, ktorý môže zarábať. Navyše takémuto človeku nemôže dať zamestnávateľ výpoveď iba preto, že je invalidný. Ak by zamestnávateľ na výpovedi trval, musela by byť splnená podmienka, že zamestnanec vzhľadom na svoj zdravotný stav podľa lekárskeho posudku dlhodobo stratil spôsobilosť vykonávať doterajšiu prácu. Aby tak mohol urobiť, musí mať zamestnávateľ aj súhlas príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, inak je výpoveď neplatná.

„Tento súhlas sa nevyžaduje, ak takýto zamestnanec dosiahol dôchodkový vek alebo ak sa ruší či premiestňuje zamestnávateľ alebo jeho časť, ak sú u zamestnanca dôvody, pre ktoré by s ním zamestnávateľ mohol okamžite skončiť pracovný pomer, alebo pre menej závažné porušenie pracovnej disciplíny. Pre menej závažné porušenie pracovnej disciplíny možno dať zamestnancovi výpoveď, ak bol v posledných šiestich mesiacoch v súvislosti s porušením pracovnej disciplíny upozornený na možnosť výpovede,“ vysvetľuje Viktor Križan z Právnickej fakulty Trnavskej univerzity.

Ak invalidný pracovník dosiahne dôchodkový vek, môže požiadať o starobný dôchodok a popri jeho poberaní aj pracovať. Ak po istom čase pracovať prestane, môže požiadať o zvýšenie penzie za odpracovaný čas.

Tragédia v obci Dubné

Na obecnom pozemku v dedine Dubné (Česká rep.), boli objavené dva obesení ľudia. Šlo o muža (†56) a ženu (†48). Neskôr bolo zistené, že šlo o druhu a družku. Polícia potvrdila, že šlo o samovraždu. Dôvodom bola ťažká životná situácia páru, ktorý nedokázal splácať svoje dlhy a tak si zvolil dobrovoľnú samovraždu.

V Žiline zasadala redakčná rada Vzduoru

Od riadneho vydávania časopisu Vzduor sa v Žiline po druhýkrát zišla jeho redakčná rada, aby prediskutovala otázky ďalšieho napredovania časopisu a prerozdelenie úloh. Redakcia má rovnaký počet členov z oboch častí Československa a šéfredaktora, ktorým sa po súhlase oboch častí stal Stanislav Pirošík. Na oboch stranách došlo k výmene jedného člena redakcie a k dôslednejšiemu prerozdeleniu úloh členov.

Predmetom stretnutia bola aj ďalšia propagácia časopisu formou nálepiek, letákov či inzercie v lokálnej tlači ako aj lepšia akčná koordinácia politickej činnosti oboch organizácií, ktoré časopis vydávajú. Tiež plánujeme skvalitniť webovú stránku, ktorá by nemala byť len statická so základnými informáciami a archívom čísel.

Redakcia sa osobne stretáva pravidelne a striedavo v oboch častiach Československa.

-red-

Rodinní sluhovia v „rodinnej“ reštaurácii

Rád by som čitateľom priblížil pohľad do zákulisia jednej "reštaurácie s rodinnou tradíciou", aj keď rodinní príslušníci tu tvoria (vykorisťovateľskú) menšinu. Nachádza sa v regióne, ktorý síce nepatrí k tým najhorším, no množstvo ľudí musí za prácou dochádzať do okolitých miest a starší sú radi, že nejakú prácu majú. Varia tu výborne - veď čo by nie, personál v kuchyni si svoju prácu plní na sto percent, nejde o žiadnych amatérov ani povalačov. Neskôr však vysvitne pravda, že nepracujú na sto, ale minimálne na 150 percent a za jeden plat vykonávajú vlastne dve zamestnania.

Druhým zamestnaním je "rodinný sluha". Veď ak už niekto vlastní reštauráciu, prečo by z nej a z jej personálu nevyťažil naozaj maximum? V reštaurácii je práce naozaj dosť a keď sa práve nepodáva menu, tak sa robí príprava na druhý deň, čistia sa zemiaky, kapusta alebo sa upratuje. Často je tu naozaj veľký zhon a tlak, ktorý sa prejavuje aj na nervozite personálu. Tu sa zrazu dovalí do kuchyne ďalší člen rodiny a rozkáže "chlebíky!" Potrebuje totiž chlebíky na nejakú firemnú akciu. A tak personál popri návale pripravuje a nakladá desiatky chlebíkov na tácky, ktoré už sa o chvíľu vezú preč. Popri zamestnaní sa vykonávajú i iné "domáce práce". Napríklad čistenie vedier jablák na

zaváranie do domácnosti majiteľov, ktoré navyše už nie sú najvyššej kvality, takže potom dostanete vynadané za "čierne bodky". Čistí sa tu aj ďalšie ovocie, napríklad slivky, zavárajú sa uhorky a tak ďalej. Majiteľ to zrejme berie ako samozrejmú vec. Mám vážne pochybnosti o tom, že by sa cítil trápne alebo zaviazaný a "niečo dlžný" týmto ženám. Práve naopak, už z jeho komunikácie sa dá cítiť malomeštiacke povýšenectvo a odosobnenosť.

Rovnaká odosobnenosť, s akou oznámí o 22. hodine jednej zo zamestnaných, že zajtra musí prísť do práce, aj keď mala mať voľno. Mala však svoju časť a jednoducho neprišla.

Kuchynia v reštaurácii musí fungovať naozaj až do záverečnej. Nie všade to tak funguje, ale povedzme, že to neprekáža. No je naozaj drzosťou a neúctou k vlastnému personálu, ak desať minút pred záverečnou volá do reštaurácie sám majiteľ, a žiada, aby mu niečo navarili.

Čo v takejto situácii robiť? Sťažovať sa majiteľom na prílišný tlak? Boli také pokusy, ale neúspešné. Odišť? Áno stalo sa, vedúci zrejme doposiaľ nepochopili a nikdy nepochopia, prečo im odišiel skvelý šéfkuchár. A navyše v dnešnej dobe to nie je riešenie, lebo často nie je kam odísť. Je to len útek z boja. Čo by sa asi stalo, ak by im niekto do očí povedal, že

odmieta robiť pre ich vlastné potreby, lebo práce je tu aj tak viac než dosť? Neviem.... asi to nikto z nich ešte neskúsil.... podobne ako to býva v stovkách ďalších firiem. Často sa nájdu len ojedinelé výnimky a aj to po rokoch, keď niekomu prasknú nervy. Ostatní sú aj tak ticho, takže sa to „vyrieši“ výpoveďou jedného človeka a ide sa ďalej.

Vraj je dnes demokracia, môžeme sa sťažovať, hovoriť čo si myslíme...za bránami firiem a podnikov však všetci podozriavo mlčia.... že by sa v dnešnej „demokracii“ báli? Keď sme nejednotní (alebo jednotní len keď sa spolu sťažujeme), sme to my, kto sa musí báť, no keď sa zjednotíme (vezmeme si, že by sa zjednotil už len niekoľkočlenný kolektív reštaurácie), sú to oni, kto by sa mal báť. No zjednotiť sa, to chce v dnešných ťažkých pomeroch naozaj odvalu. Naším cieľom však nemôže byť zjednotiť sa na úrovni pracovného kolektívu, ale na úrovni pracujúcej triedy v obore, v meste, v štáte a napokon na svete. To by sa potom taký majiteľ čudoval, keby celé okolie vedelo, ako sa správa k ľuďom, na podporu zamestnancov by sa v okolí reštaurácie konala demonštrácia a mesto by bolo oblepené letákmi proti nemu.

O. LIPTOVSKÝ

Dôchodky pre nevožňíkov

Pravicoví politici cestou ním podriadených médií neustále a už dlhšiu dobu spracúvajú našich občanov, že dnešná hranica odchodu do dôchodku nie je konečná a časom môžu očakávať jej postupné predlžovanie do 70 rokov. Odôvodňujú to postupným predlžovaním fyzického veku, ktorého sa dôchodcovia dožívajú, neschopnosťou štátu vyplácať dôchodky a snahou iných štátov západnej Európy o podobný postup.

Rozoberme si preto históriu vývoja dôchodkov. Starobné dôchodky boli vyplácané zo zdrojov, ktoré naplňoval poistenec tým, že postupne v priebehu zamestnania si sám sporil na dôchodok - odvádzať odvody do pokladne sociálnej poisťovni, ďalšie zdroje príjmu boli z príspevkov zamestnávateľov a samostatné zdroje tvorili príspevky štátu.

Prvý, na svoju dobu moderný systém dôchodkového zabezpečenia, zaviedol v roku 1889 nemecký kancelár Otto von Bismarck. Fungoval na rovnakom princípe, ako sa ho pokúšajú zaviesť súčasní politici. Občan si právo na dôchodok musel kupovať tým, že pravidelne odvádzať

do pokladne sociálnej poisťovne poplatky - vklady na svoj budúci dôchodok. Na vyplácanie dôchodku mal však nárok až po dovŕšení fyzického veku 70 rokov. Priemerná dĺžka života robotníka v Nemecku bola však v tom čase 45 rokov!!

Na našom území sa tento princíp dôchodkového zabezpečenia zaviedol zákonom o poistení zamestnancov pre prípad choroby, invalidity a staroby č.221/1924, ktorý bol účinný až od 1.7.1926. Podľa tohto zákona poistenec mal nárok na starobný dôchodok po dovŕšení veku 65 rokov a jeho výška závisela od dĺžky poistenia. Ak poistenec platil poisťné po dobu min. 3 rokov mal nárok na dôchodok vo výške 95 korún mesačne, ak nepretržite bol poistený po dobu 10 až 20 rokov, výška jeho starobného dôchodku dosahovala 150 až 200 korún mesačne a starobný dôchodok vo výške 450 korún mohol dosiahnuť ak dĺžka jeho poistenia bola po dobu 50 rokov. Teda musel nepretržite pracovať a odvádzať poisťné od dovŕšenia veku 15 rokov do dosiahnutia dôchodkovského veku 65 rokov - ak sa ho, samozrejme, dožil!!! Tento systém

dôchodkového poistenia u nás pretrval až do roku 1952.

Neskôr na nátlak ľavicového hnutia a samotných robotníkov zákonodarné orgány krajín museli prijať aj zákony na základe ktorých do týchto poisťovní museli prispievať polovičnou čiastkou aj zamestnávateľia.

Prvé dôchodky—„penzie“ vyplácané štátom vznikali ešte za feudalizmu a boli vyplácané iba niektorým elitným skupinám občanov ako výsada „za verné služby štátu“. Na našom území ich zaviedla panovníčka Mária Terézia a jej syn Jozef II ako „penzijné normály“. Boli vyplácané niektorým vojakom a veteránom, ako aj vysokým štátnym úradníkom za ich „zásluhy voči korune“. Tieto výsady sa postupne rozširovali aj na ostatných štátnych zamestnancov ako policajtov, učiteľov, duchovných a zamestnancov železníc. Išlo o tzv. definitívnu na ktorú mal štátny zamestnanec nárok po odpracovaní troch rokov, čím mal zaistenú nielen prácu do dôchodku, ale aj nárok na dôchodok ako taký. Preto práca v štátnej službe bola v minulosti výhodná a vyhľadávaná. Táto

výsada pre štátnych zamestnancov bola dodržiavaná taktiež do roku 1952.

Pred rokom 1948 teda dôchodok nepoberali všetci občania republiky a nárok naň mali iba štátni zamestnanci a robotníci, ktorí spĺňali naň zákonný nárok – teda odvádzali po stanovenú dobu odvody do poisťovne. Nie všetci pracujúci však tento nárok spĺňali, pretože v dôsledku hospodárskych kríz za bývalej ČSR často prichádzali o zamestnanie a naviac ich zárobky boli na tak nízkej úrovni, že mali problém z nich užiť svoje rodiny a nie ešte z nich odvádzat dávky do poisťovne. Taktiež to postihovalo aj roľníkov, obecných sluhov, sezónnych poľnohospodárskych robotníkov a ženy v domácnosti.

Po roku 1948, kedy po zoštatnení sa začala štátna pokladnica naplňovať, celá zodpovednosť za dôchodcov prešla na štát. Dôchodky sa začali vyplácať všetkým občanom štátu, ktorí dovŕšili vek 65 rokov bez ohľadu na to, či boli v minulosti poistení alebo mali odpracovanú potrebnú dĺžku rokov. Postupne sa dôchodky zvyšovali a vek odchodu do dôchodku sa znížil na vek 60 rokov u mužov a 58 rokov u žien. Ženám sa naviac dôchodkový vek znížoval o každé narodené dieťa. Pritom sa predlžovala dovolenka a pracovný týždeň sa skrátil z pôvodných 6 na 5 dní v týždni. V prospech štátu zamestnanci odvádzali iba „daň zo zárobku“ a daňové zaťaženie u občanov bolo podstatne nižšie ako v dnešnej dobe. Išlo o progresívnu daň, ktorá závisela od výšky príjmu od 0% až do 25% (toto maximálne daňové zaťaženie ľudovo nazývali konskou daňou). Štát mal naviac dostatok financií na výstavbu priemyslu, poľnohospodárstva, školstva, zdravotníctva, vedy a kultúry, bytov pre občanov a iné.

Celý zážrak, že štát na svoj chod mal dostatok financií spočíval v tom, že celý zisk z výroby a služieb bol odvádzaný do štátnej pokladnice. Po roku 1989 sa začalo s hĺbkou privatizáciou s odôvodnením, že štát sa nevie o svoj majetok postarať a preto tento majetok je nutné previesť do súkromia v prospech tých, ktorí „sú ochotní a schopní niesť jeho ťarchu a

budú sa oň deliť s ostatnými - nemej schopnými“. Ako to však vyzerá dnes v skutočnosti?

Okrem iných odvodových povinností (ako je odvod do sociálnej a zdravotnej poisťovne, príspevky na nezamestnaných a.i.) bola zavedená rovná daň – najskôr vo výške 19% a dnes 20%. Ako je však všeobecne známe, každý podnikateľ a aj zamestnávateľ sa snaží čo najviac dať do rôznych odpisov a aj inými formami odvieť v prospech štátu čo najmenšiu daň. Zahraničné firmy dokonca dostali daňové prázdny. Takže keď predtým sa do štátnej pokladnice odvedol celý zisk z výroby, dnes sa po rôznych daňových únikoch a „daňových prázdniach“ odvedie do štátnej pokladnice možno ani nie 10%. Teda celých 90% zo zisku zostane mimo štátu. Naviac dnešní mocipáni zo štátnej pokladnice nekontrolovateľne čerpajú na svoje vysoké platy, odmeny, rôzne netransparentné tendre a iné. Ako potom môže zostať dostatok financií pre zabezpečenie dôchodcov? Preto sa tejto záťaži snažia mocipáni zbaviť a preniesť ju postupne celú na bedrá tých najchudobnejších. Preto z rozhodnutia zhora chcú zaviesť povinné pripoistenie pracujúcich a postupne úplne zbaviť štát tejto povinnosti o starých spoluobčanov. Ak sa pracujúci nepostavia na odpor tak tejto spoluúčasti na dôchodkovom poistení cez rôzne lobistické skupiny sa budú snažiť zbaviť aj zamestnávateľia. Celá ťarcha o starých spoluobčanov v budúcnosti zostane len na nich a ich potomkoch. Napokon sa vrátíme sa o storočie späť.

Tvorcovia dôchodkovej reformy za tým účelom pokúšajú sa zaviesť údajné novosti vo forme dôchodcovských pilierov - v podstate to čo bolo tu v minulom storočí. Je však podstatný rozdiel medzi nimi zavádzanými novosťami a dôchodkovými poisťovňami za bývalej ČSR. Zatiaľ čo predchádzajúce poisťovne boli kontrolované a kontrolovateľné, pretože poistenci si sami volili na obdobie 4 rokov zbor volených delegátov, ktorí následne volili členov predstavenstva poisťovni, členov dozorného výboru a členov roz-

hodcovských súdov poisťovni, dnešné dôchodkové správčovské spoločnosti odmietajú kontrolu nielen zospodu zo strany poistencov, ale aj zhora, zo strany štátu. Dokonca majitelia týchto DSS, ktorí boli v čase prijímania zákona o nich v parlamente, si prijali tak prospešný zákon pre seba, že poistencom v prípade krachu poisťovne za ich úspory ručí štát, ich na druhej strane nesmie kontrolovať. Predstavte si situáciu, že si niekto požičia peniaze od niekoho, ale za ich vrátenie budete ručiť vy a toho, za koho budete ručiť nesmiete kontrolovať, ako nakladá s peniazmi. Myslím, že nikto so zdravým rozumom na takú hlúposť nenaletí. U nás je však možné všetko. Keď sa postupom času DSS dostanú do krachu, poistencom ich úspory vráti štát, teda poskladajú sa na to všetci jeho občania. Občan bude vkladat svoje úspory do DSS a potom si sám prispieje na ich vrátenie zo štátnej pokladnice. Zatiaľ čo radoví občania si na svoj dôchodok budú v priebehu života sporiť na úkor svojich životných nákladov, tí hore si bezstarostne budú plody jeho práce užívať v priebehu celého svojho života.

Dokonca postupne chcú odchod do dôchodku občanom predĺžiť postupne až do sedemdesiateho roku jeho života, aby sa iba dôchodku dožilo iba malé percento obyvateľstva, pretože nútenou prácou na staré kolena sa jeho život zákonite skráti.

Komu potom budú DSS vyplácať dôchodky a čo sa stane s peniazmi občanov v DSS??!!! (Naviac viete si predstaviť niektoré povolania, ktoré by vykonávali 70 roční dedkovia?). Dobré premyslené! Čo nato poviete?

JUDr. GREGA Miloslav, Košice
Čitateľ Vzdoru

SÚŤAŽ VZDORU O 1 kg MALINOVÉHO MEDU:

Každý mesiac v našom Vzdore bude prebiehať súťaž o hodnotné ceny. Forma súťaže sa bude meniť a preto raz sa budeme pýtať na správnu odpoveď, inokedy na váš názor, alebo súťaž môže byť určená pre nových odoberateľov Vzdoru.

Súťažná otázka pre marcové číslo znie: Ako sa volala náboženská komunita, ktorá obývala územia južného Francúzska a ktorú v priebehu 13. storočia vyhubili križiacke výpravy, ktoré inicioval katolícky pápež Inocent III. ?

Správnu odpoveď zasielajte **do 10. apríla** na email: redakcia@vzdor.org. K správnej odpovedi nezabudnite pripojiť aj vaše meno a adresu.

*Osobné údaje redakcia nebude poskytovať tretej strane.

Kam kráčaš Španielsko?

Prinášame vám rozhovor s občianskym aktivistom Mateom, ktorý sa dlhodobo zdržuje v Španielsku. Aká je tam situácia? Ako sa organizujú pracujúci a mládež? Ako sa darí španielskej ekonomike? Ako sa žije v Španielsku a kam sa uberá táto slnečná krajina? Ako sa darí alternatívnym hnutiam a ľavicí chrániť a bojovať za práva pracujúcich a množstvo ďalších otázok položil Mateovi Miroslav Pomajdík.

1. Čo bolo cieľom tvojho dlhšieho pobytu v Španielsku?

V prvom rade by som mierne poopravil tvoju otázku. Cieľom môjho pobytu stále je zostať tu dlhodobo, čiže neponímal by som to ako niečo, čo skončilo, teda v minulom čase. Dôvody prečo som sem šiel boli rôzne, jednak osobné a jednak najmä to, že som cítil potrebu zmeniť prostredie, cestovať a spoznávať viac. Tak isto, poznáš ma už niekoľko rokov ako aktívneho človeka z prostredia slovenského ľavicového hnutia. Chcel som prísť podporiť procesy a zmeny, ktoré aktuálne prebiehajú na tunajšej scéne, najmä v Katalánsku.

2. Aká ekonomická a sociálna situácia je v dnešnom Španielsku?

Situácia je veľmi alarmujúca a omnoho horšia, ako je prezentovaná v slovenských masmédiách. Na začiatok by som sa dotkol všeobecných sociálnych a ekonomických ukazovateľov, ktoré pomôžu predstaviť si vážnosť situácie.

V prvom rade čo sa týka nezamestnanosti, tak k decembru 2012 bola nezamestnanosť v Španielsku priemerne na úrovni 26,10%, pričom v prípade Španielskeho štátu treba spomenúť alarmujúce číslo 55,60% nezamestnaných vo veku do 25 rokov, čo determinuje mnoho faktov, o ktorých budeme zrejme ďalej hovoriť. Najnižšia úroveň nezamestnanosti bola v tom istom čase v autonómnej komunite (ďalej len AK) Baskitko a to 15,93% a najvyššia v AK Ceuta 37,84% a AK Andalúzia 35,84%. K týmto číslam dodám iba toľko, že ide o tzv. „oficiálnu nezamestnanosť“, do ktorej nie sú zahrnutí ilegálni imigranti a osoby, ktoré nie sú registrované na tamojšom úrade práce, čo je podľa mňa ďalších niekoľko percent ľudí, ktorí tu reálne žijú, aktuálne aj vrátane mňa. V najbližšom období avizovali prepúšťanie ďalšie spoločnosti ako napríklad Danone, vďaka ktorým príde o prácu niekoľko tisíc ďalších ľudí. Ďalej by som spomenul prepád HDP aj napriek tomu, že nepovažujem HDP ako veľmi objektívny ukazovateľ nejakej životnej úrovne bežných ľudí, ale budiš. V treťom štvrtroku 2012 sa HDP Španielska prepadol oproti predchádzajúcemu roku o 1,1% (o 1,7% per capita) a je na úrovni 263

Odpor Španielov proti núteným vyst'ahovaniam rastie

Španieli žiadajú nový zákon, ktorý by zakazoval vyst'ahovanie majiteľov domov, ktorí nedokážu splácať svoje dlhy. Vo vyše päťdesiatich mestách sa v jeden deň uskutočnili protestné zhromaždenia, na ktorých ľudia vyslovili svoj nesúhlas so spomínanými násilnými vyst'ahovaniami a s tvrdými ekonomickými reformami konzervatívnej vlády. V samotnom Madride protestné zhromaždenie podporili tisíce ľudí, ktorí držali heslá „Stop vyst'ahovaniu“, či „Nemáme žiadny domov“. Celú akciu zvolala Platforma pre obeť hypoték, ktorá po celej krajine spustila petíciu proti vyst'ahovaniu chudobných majiteľov

342 miliónov Eur (5700 Eur). Vrátim sa v skratke k vysvetleniu, prečo pre mňa nie je HDP významný ukazovateľ z hľadiska životnej úrovne obyvateľstva. Pretože práve momentálne v Španielskom štáte existujú také obrovské sociálne rozdiely, že hovoriť o nejakom priemere je absolútne irelevantné. Napríklad primátor Barcelony Xavier Trias má oficiálne deklarovaný ročný zárobok takmer 149 tisíc Eur. Zároveň však existujú státisíce ľudí, ktorí reálne a úplne vážne nemajú žiadny príjem, ktorý by sa podieľal na tvorbe priemerného HDP a žijú z toho, čo „zrecyklujú“ v kontajneroch, alebo „oslobodia“ v supermarkete bez toho, aby ich chytili. A takýchto príkladov je nespočetne veľa...

Môžeme taktiež hovoriť o minimálnej mzde, ktorá je aktuálne na úrovni 752,85 Eur na plný úväzok, čo zahŕňa aj prácu v sobotu. Pravicová vláda Mariána Rajoya a jeho Ľudovej strany (Partido Popular) však už avizovala jej zníženie a hovorí sa o niečo vyše 400 eurách. Mnoho slovenských „intelektuálov“ a la menej štátu.sk bude určite tvrdiť, že je to správne a všetky tie kecy okolo lenivých a tučných Španieloch či Grékoch atď. No ak si porovnáme ceny služieb, tak si neviem predstaviť, ako títo ľudia budú môcť vyžiť z takej nízkej mzdy. Len pre informáciu, základný listok v jednej zóne MHD v Barcelone stojí 2 Eurá. Ak si predstavíme zamestnanca, ktorý býva napríklad na predmestí, kde sú lacnejšie nehnuteľnosti, dajme tomu v meste Sabadell a ktorý pracuje v Barcelone, každý jeden deň ho teoreticky stojí len cestovanie do a z práce celkom 10 Eur. Potom si otvoriš noviny, kde píš, ktorí mestskí poslanci majú aké prémie z rôznych mestských podnikov vrátane TMB (MHD Barcelona) a zistíš, že len primátor, ktorý v živote zrejme necestoval metrom do roboty ryžuje z toho ročne 48 tisíc Eur. Tomu tu vravia „verejná doprava“! Verejná pre koho? Realita najmä v MHD a prímestských

domov, ktorú podpísalo vyše 1,4 milióna Španielov. Platforma vydala vyhlásenie, v ktorom sa píše: „Nebudeme stáť stranou a čakať na kľudné iniciatívy z parlamentu. Vyzývame všetky politické strany, aby hlasovali v prospech iniciatív“.

Od druhej polovice roku 2008 prišlo o svoj domov niekoľko miliónov ľudí a ďalšie stovky spáchali samovraždu. Posledným hrozným prípadom je spoločná samovražda dôchodcovského páru z ostrova Malorka. Urobili tak po tom, ako dostali z banky oznámenie, ktoré im nariaďovalo opustiť svoj dom.

vlakoch je taká, že si odhadom a podľa rôznych zdrojov listok vôbec nekupuje 20 -35% cestujúcich, pretože jednoducho nemajú za čo.

Dalo by sa dlho hovoriť o sociálnych a ekonomických problémoch, ktoré tu sú. Nehovoriac o nespočetnom množstve čiastkových a individuálnych problémoch, ktoré sú determinované podvodom, ktorý sa tu nazýva kríza. Pred dvoma týždňami bolo v Španielsku 5 samovrážd kvôli exekúciám bytov ľudí, ktorí kvôli strate práce nemôžu plniť svoje záväzky voči finančným inštitúciám. Len v spomínanom Sabadelli vyhasli životy staršieho manželského páru, ktorý spáchal samovraždu. Včera zomrela staršia Bolívijsčanka vo Valencii len preto, že jej bolo odmietnuté ošetrovanie na pohotovosti. V tomto prípade pripomeniem, že pre imigrantov už nie je v Španielsku bezplatná zdravotná starostlivosť. Takýchto prípadov sú denne pomaly desiatky. Nikto o nich nehovorí, nepíše. Sú to individuálne tragédie ľudí, ktorí pracovali a budovali túto spoločnosť. Niekomu za svoj život prinášali zisk a dnes musia prísť až do extrému, že nedokážu ďalej žiť, alebo ich nechá zomrieť sám systém?!

3. Ako sa na prepád španielskej ekonomiky pozerajú bežní Španieli?

Vidia to väčšinou veľmi realisticky. Spoločensko-ekonomický kolaps, ako by som toto nazval, sa už naozaj týka takmer každého. Prestali veriť každej hlúposti, čo padne v médiách, prestali veriť politikom a obracajú sa smerom k alternatívam. Organizujú sa spoločne v rámci susedstiev, mestských štvrtí, univerzít, odborov... Priamou akciou sa snažia ovplyvniť svoj každodenný život a v rámci solidarity je vidieť, ako si ľudia v týchto časoch pomáhajú. Vytvárajú sa tzv. „asambleas“, ktoré sa pravidelne schádzajú a fungujú na princípe horizontálnej organizačnej štruktúry a priamej participácie.

Pokračovanie nabudúce...

Ako fungujú študentské pôžičky v praxi

23 rokov spláca jedna nemenovaná žena svoju študentskú pôžičku. Požičala si 26 400 dolárov. Doteraz splatila 32 700 dolárov. Ešte dlhuje 45 276,63 dolárov. Nie je povolený osobný bankrot ani odpustenie dlhu. Iba smrť a úplné postihnutie vás oslobodia. Nedostane žiaden dôchodok, ani štátne zdravotné poistenie, dokým nesplatí dlh. Takto fungujú zdieračské študentské pôžičky v USA...

Nové dôkazy o americkej tajnej politike na zvrnutie Chávezovej vlády

Wikileaks zverejnili cez 40 000 dokumentov, ktoré dokazujú sprisahanie amerických firiem proti Venezuele. Tieto dokumenty sa datujú od roku 2004 až po rok 2011

Bankári poputujú pred popravčiu čatu

Irán odsúdil štyroch bankárov na trest smrti za bankové podvody. Ďalší dostal doživotie a ďalší 10 rokov za mrežami. Jeden muž je na úteku a hľadá ho Interpol. Bankári odsúdení za bankové podvody? To by sa na Západe nikdy nestalo! (AH)

Dvojaký meter ?

Kardinálovi, ktorý bol potrestaný za krytie pedofilných kňazov, "nemôžu zabrániť" vo voľbe pápeža. Kardinálovi, ktorý by poslal komentár cez Twitter o priebehu voľby, hrozí exkomunikácia. Naozaj si neuvedomujú, aké je to nezmyselné?

Clintonová končí

H. Clintonová končí na poste americkej ministerky zahraničných vecí. Jej nástupcom sa stane John Kerry. Clintonová sa lúčila so svojou funkciou aj týmito slovami napísanými v odstupujúcom dopise: „Som viac ako kedykoľvek presvedčená v silu globálneho vodcovstva Ameriky a v naše schopnosti byť silou dobra vo svete“

Vo Francúzsku sa upálil muž

Vo Francúzsku sa upálil 43-ročný muž pred úradom práce po tom, ako po dlhobodej nezamestnanosti už viac nebol kvalifikovaný pre finančnú podporu. Nuž, už aj Francúzsko má svojho Palacha. Už druhého. Prvý sa upálil v auguste v Paríži minulý rok. (AH)

Pracujúci prebrali fabriku New World Windows

V Chicagu sa pracujúci rozhodli kúpiť zbankrotovanú fabriku New World Windows, ktorú najskôr potopil a potom opustil jej vlastný manažment.

Zamestnanci v Grécku prevzali kontrolu nad továrňou Vio Me

Fabrika Vio Me v Solúne, ktorá sa zaoberá výrobou stavebného materiálu sa zapíše do gréckych dejín. Túto fabriku nechal jej majiteľ skrachovať. Predtým ju samozrejme starostlivo vytuneloval. S týmto faktom sa nezmierili zamestnanci fabriky, ktorí ju začali okupovať, zvolali generálne zhromaždenie, zvolili si nové vedenie a spustili výrobu. Tento samosprávny akt prebratia fabriky a jej následné demokratické kolektívne spravovanie, malo ohlas u pracujúcich po celom svete.

Už vyše 300 podnikov po celom svete prešlo pod kolektívne vedenie pracujúcich

Od roku 2001 funguje na svete vyše 300 podnikov, ktoré sú vlast-

KRÁTKE SPRÁVY ZO SVETA

nené zamestnancami, ktorí ich demokraticky a kolektívne riadia.

Najviac podobných podnikov nájdete v Argentíne, kde po krachu miestnej ekonomiky začala vlna kolektívneho preberania podnikov. Pod kolektívnou kontrolou sú nemocnice, hotely, noviny, stavebné podniky... Týmto podnikom sa darí veľmi dobre, čo dokazuje, že pracujúci si vedia spravovať svoje pracoviská sami.

USA prostredníctvom bezpilotných lietadiel zabili okolo 3 500 ľudí

Bezpilotné lietadlá, známe tiež ako „drony“ sú zodpovedné za smrť okolo 3 500 pakistanských obyvateľov. Odhaduje sa, že okrem povstaleckých bojovníkov, bolo pri operáciách zabitých do 900 civilistov, z toho asi 176 detí a ďalších 1400 ľudí bolo zranených. Od roku 2004 uskutočnili drony v Pakistane vyše 363 útokov. Tieto čísla priniesla londýnska Kancelária investigatívnej žurnalistiky. John Brennan, Obamov protiteroristický poradca nedávno vyhlásil, že útoky dronov sú veľmi účinné pri potieraní terorizmu a ochrane amerických životov. Brennan je aj horúcim kandidátom na post šéfa CIA a je hlavou tzv. dronovej vojny. V USA sa proti tomuto mužovi zdvihla veľká vlna nesúhlasu a mnoho Američanov vyšlo do ulíc demonštrovať proti používaniu bezpilotných lietadiel v Pakistane. USA majú ku dnešnému dňu k dispozícii 8 000 dronov. V roku 2012 uskutočnili dve americké univerzity Stanford Law School a New York University spoločnú štúdiu, ktorá obviňuje vládu z neefektívnosti dronov a ich častých zlyhaniach, kedy je zabitých množstvo civilistov. Podľa štúdie, len 2% útokov dronov, zlikvidovali vysoko postavených teroristov. Útoky majú za následok veľkú ujmu pre civilné obyvateľstvo a traumatizujú hlavne deti.

Bulharskom sa valí protestná lavína pre vysoké ceny energií

Zlá energetická politika, enormné zvýšenie cien energií a vysoké životné náklady vyhnali do ulíc desaťtisíce Bulharov, ktorí už nedokážu splácať pohľadávky energetickým gigantom ČEZ a Energo-Pro z ČR a EVN z Rakúska. V meste Veliko Tarnovo sa dokonca upálil mladý muž, ktorý týmto aktom vyjadril nesúhlas s momentálnym stavom v Bulharsku. Hlavné protesty sa konali pred sídlami bánk, vládnych inštitúcií, energetických spoločností. Najväčšie demonštrácie sa konali v Sofii a Varne. Vo Varne pochodovalo okolo 40 000 ľudí. V Sofii sa k davu pripojil aj bulharský prezident Rosen Plevneliev, ktorý predstúpil pred rozhorčených Bulharov, no za svoj prejav si zaslúžil len piskot a nesúhlasné pokriky. Po vypískaní, opustil prezident rozvášnený dav.

Ľudia skandovali heslá ako „Nechceme sa rodiť vďaka úplatkom a umierať v dlhoch“, „Všetky vlády pred súd“, „Zlodeji preč z vlády“, „Chceme dôstojný život, preč s monopolmi“... Ľudia vyhlasujú, že keď vláda nevyhoví ich požiadavkám, vyhlásia celonárodnú kampaň občianskej neposlušnosti. V meste Plovdiv bola spálená dokonca ústava, čím ľudia dali najavo svoj nesúhlas s momentálnym politickým systémom.

Hnutie ľudového odporu nesúhlasí s rozpustením parlamentu a ustanovením úradníckej vlády. Požadujú politickú vládu, ktorá by riešila vzniknuté problémy. V hre je požiadavka na zrušenie poslaneckej imunity a odvolateľnosť poslancov. Žiadajú tiež zastúpenie občanov v štátnych kontrolných inštitúciách, znárodnenie energetickej sústavy, aby účty za elektrinu od októbra 2012 boli vyhlásené za neplatné a začatie súdneho konania voči vedeniu energetického regulačného úradu. Ten začal konať a v dnešných dňoch prehodnocuje, či distribučná firma ČEZ príde v Bulharsku o svoju licenciu.

Jak nakročit ke změně současných poměrů?

V dlouhém článku z loňského léta, který vyšel ve dvou číslech Vzduoru (červenec-srpen a září) a nesl název „*Jaké máme možnosti změnit současné poměry*“, jsem se snažil vyvrátit několik ve většině společnosti zažitých představ a v obecné rovině nastínit reálné možnosti cest změny. Nechci čtenáře unavovat citacemi či opakováním z tak rozsáhlého textu, cítím však nutnost zopakovat některé závěry, které mi z loňského letního pokusu o analýzu vyšly. Dospěl jsem k názoru, že za současných vnitropolitických i mezinárodních sociálně-ekonomických i politických podmínek jsou i možnosti dílčích změn (mnohem více změn komplexních či dokonce systémových) prostřednictvím především centrálních voleb ještě omezenější než v minulosti. Tato skutečnost je dána kolonizací národních států imperialistickou globalizací (EU, NATO, MMF, WTO, WB) na jedné straně, ale i charakterem politických stran a hnutí, jež ve volbách kandidují a uspívají. Pokusil jsem se dokázat, že ať už ve volbách v euroatlantickém prostoru (mezi Evropou a Severní Amerikou) uspěla jakákoliv politická síla, více než 20 let pokračuje omezování základních lidských práv, svobod, životní úrovně a podmínek u většiny společnosti – proletariátu. Proletář je ten, kdo nevlastní žádné výrobní prostředky nebo kapitál.

Ke zmíněné destrukci hodnot, kterou nedokázalo žádné volební vítězství tzv. levice v Evropě a Severní Americe ani zastavit, dochází pro neexistenci masového skutečně antikapitalistického politického hnutí. Jeho jádrem by měla být dělnická třída, zaměstnanci, učni a studenti, sdružení v odbory, společenské organizace a proletářské politické strany. Neexistuje ani tlak příkladu na současné kapitalisty v sociálních a ekonomických právech a v životní úrovni, který před lety 1989-1991 představoval reálně socialistický tábor. Svůj dlouhý letní článek jsem končil obecným konstatováním toho, co je třeba pro částečnou a posléze i systémovou, společenskou změnu učinit, a co je záměrem autorů a spolupracovníků časopisu Vzduor.

Snažíme se, aby byl Vzduor psán zejména pro dělníky, zaměstnance, velkou část studentů, učňů, pro nezaměstnané i některé živnostníky. Snažíme se, aby byl čitelný a týkal se aktuálních otázek a problémů většiny společnosti. Vyzýváme Vás, abyste nám na redakční email psali Vaše názory, zkušenosti, kritiky, polemiku, abyste nás informovali o dění na Vašich pracovištích. Chceme, abyste byli pravidelnými i občasnými dopisovateli

našeho listu, abychom se časem i osobně setkávali a spolupracovali na dalších projektech. Proč to všechno činíme? Nikoliv proto, abychom měli čím „zabít“ volný čas a nudu. Chceme rozšiřovat spolupráci s vykořisťovanými a zbídačovanými lidmi, abychom se mohli do budoucna svými silami a společně z pout vládnoucí moci osvobodit.

Jak už jsem kdysi psal, nejde nám o politickou kariéru a teplá místačka v zastupitelstvech či v parlamentu. Naopak, toto naše angažmá přináší řadě z nás nemalé těžkosti od těch, jimž šlapeme na kuří oka. Tím nám ale potvrzují, že míříme správným směrem, že se bojí spícího a spoutaného obra – Vás.

Naším prvním cílem a zároveň i prostředkem k dalším metám je rozšíření distribuční sítě časopisu Vzduor, tak, aby se dostal k co největšímu počtu rukou, očí a myslí. Oslovením čtenářské obce chceme, jak už jsem psal, získat pravidelné přispěvatele, kritiky, ale i kolportéry. Vlastními silami se snažíme časopis dostat do závodů, dílen, kanceláří i ordinací. Růstem čtenářské a dopisovatelské obce by měla růst i obec odběratelská. Nechceme ale, aby se tento vývoj odehrával živelně, nespoutaně, nechceme ho ale ani spouštět okovy, jak činí současní vládcí. Aby mělo naše snažení smysl a řád, budeme usilovat o vytváření orgánů dopisovatelů, odběratelů, pokladníků a kolportérů, aby vše fungovalo jako moderní počítač. Vzduor jako společenství názorových a akčních soupoutníků, organizovaná obec čtenářů, dopisovatelů, kolportérů a vůbec celého zázemí časopisu, **to je první z našich cílů.**

Taková spolupráce s našimi čtenáři samozřejmě povede ke tříbení názorů, k vzájemné diskuzi, polemice a ovlivňování. Na tom nevidíme nic špatného, naopak, tuto cestu hledáme a vítali bychom ji. Chceme být časopisem, který si pod svou ochranu bere oběti kapitalismu, který proti němu bojuje, pojmenovává jeho zločiny a chyby, a navrhuje opatření proti nim. **Chceme však také postupně pozvednout z časopisu organizaci, která bude mít moc nejen pojmenovávat, ale i měnit.** Tím že vytvoříme pevný svazek kolem Vzduoru a budeme ve vzájemné solidaritě působit na ostatní vrstvy proletariátu, tím budeme vytvářet i vlastní sílu ke změně soudobých poměrů.

Kapitalisté a jejich sluhové nad námi vítězí proto, že jsou si vědomi svých zájmů, jsou mezinárodně propojeni a když je třeba, táhnou za jeden provaz spolu se svými politickými stranami, médii a korporacemi. Dělníci, zaměstnanci a další

ožebračování nynějším systémem jsou proto poráženi a neustále ponižováni, protože si svých zájmů vědomi nejsou, nejsou uvědoměni jako jejich vládcí a nemají svou politickou stranu – **jsou třídou „o sobě.“**

Vybudování Vzduoru jako silného, čtenáři žádaného a nepřáteli proklínaného časopisu, který je schopen organizovat, diskutovat, pomáhat i vzdělávat, je cestou právě k tomu, aby dělníci a ostatní ožebračování začali přicházet na to, jaké jsou jejich skutečné zájmy. Zájmy, za něž se budou bit, aby konec konců osvobodili celou společnost. Zájmy, které jsou nesmiřitelně protikladné k zájmům podnikatelů, jejich vydrídušského státu a jejich poskoků. Vzduor by měl zkrátka napomoci k tomu, aby se proletariát stal silou, vědomou si svých zájmů, práv a poslání, **třídou „pro sebe.“**

Na cestě k tomuto úkolu bude tedy třeba křísit lidové a zejména dělnické hnutí v českých zemích a na Slovensku. Musíme si přiznat, že v současné době zde de facto neexistuje. To, co představuje většina současných odborů (Českomoravská konfederace odborových svazů, Asociace samostatných odborů, slovenské Kovo) pod vedením jejich zbrohatlických šéfů, kamarádů sociálně demokratických i jiných politiků, žádným hnutím, natož lidovým není. Víme, že i v těchto odborech působí velká řada, dokonce většina poctivých pracujících lidí. Právě je chtějí Vzduor a organizace kolem něj oslovit. S nimi chceme hovořit, spolupracovat a posléze **vytvořit skutečné třídní odborové hnutí.** Co to znamená třídní odborové hnutí? Že bez ohledu na trafiky a prebendy jejich šéfů budou odbory hájit zájmy třídy, z níž vycházejí – proletariátu. Že šéfům takových odborů touha po prebendách a provizích ani nepřijde na mysl. Že budou odbory stranickými, to znamená, že nebudou hrát falešnou kartou nezávislosti. K ní je vyzývají nepřátelé, ti, kteří z práce a zaměstnání dělníků a dalších zbídačovaných žijí. Stranění ziskům, moci a zájmům kapitalistů je zřetelné a nikdo jim ho nebere. Po většině lidí však chtějí, aby byla organizována a rozhodovala o sobě „nezávisle.“ Proč? Aby si páni konšelé nadále mohli užívat pohodlí svých koryt a křesel na bedrech Vás, většiny národů.

Samotné třídní odbory, byť by měly být školami boje proti kapitalismu a za jeho změnu ve vládu většiny lidí, však musí být opřeny o politickou organizaci, stranu nebo hnutí. Pokud by se tak nestalo, omezovali bychom se na dílčí požadavky vůči zaměstnavatelům a státu, tj.

např. na zvýšení mezd či platů, lepší sociální a zdravotní služby, proti propouštění, za zlepšení pracovních podmínek a bezpečnosti na pracovištích atd. Nikoliv na příčiny všech těchto neduhů. I velké akce proti představitelům tohoto systému, jako demonstrace, stávky či generální stávka, musí být podporovány a zhmotňovány proletářskými stranami. Jinak bychom dopadli jako odboráři v Itálii, ve Francii či v Německu. V těchto zemích je odborové hnutí velmi silné, v dílčích bojích si dokáže vymoci leckteré požadavky. Současná kapitalistická realita a neexistence silné dělnické, proletářské, marxistické či komunistické strany v tomto geografickém prostoru je však vede k faktickému letitému pomalému ústupu. Srovnáme práva a pracovní podmínky německého dělníka dnes a před dvaceti pěti lety. Jejich redukce není jen důsledkem pádu reálně socialistického tábora. Odbory sice dokáží leccos uhájit, konec konců jsou ale nakonec zatlačeni nejen zaměstnavateli, ale i jimi ovládaným státem. Jelikož jsou silné a kapitalisté nechťejí, aby jim stávkou nadále unikaly zisky, dosáhnou kompromisu. Ten však vyplývá z návrhu pouze jedné strany, z řad zaměstnavatelů např. na propouštění dělníků, a znamená třeba místo propuštění jednoho tisíce dělníků propuštění pěti set. Jedná se sice o kompromis, ale můžeme v této situaci hovořit o vítězství odborů? Nemluvě o trestání dělníků za „neposlušnost“ vyvezením výroby do zemí s levnější pracovní silou. Kdyby existovala mezinárodně propojená, silná organizace dělnických stran, minimálně by tento manévr kapitálu zkomplikovala. Velmi důležitá je také skutečnost, že není-li propojen hospodářský a politický boj, chybí-li politická organizace, pokulhává zhmotňování zkušeností, závěrů i vědomostí stávkujících, získaných třeba v neúspěšné stávce, postupně dál a dál za vývojem, resp. neexistuje vůbec.

V našich zemích nejsou ani takové odbory, schopné dosíci zmíněného kompromisu. Proto je dalším z cílů Vzduoru a lidí kolem něj působit v závodech a prostřednictvím odběratelů a dopisovatelů časopisu **ovládnout bud' stávající odborové organizace, nebo zakládat nové.** Nakonec by nastalo sjednocení takto přesvědčených, odhodlaných a spolupůsobících pracujících v jednotných třídních odborech. To je však hudba budoucnosti, která záleží jen na nás. Nemožná však není, jak dokazují zkušenosti např. z Řecka či Portugalska, ale i Latinské Ameriky dneška.

Vytvoření silné antikapitalistické, marxisticko-leninské strany nebo hnutí musí jít ruku v ruce s vytvářením a sjednocováním třídních odborů. Jak k vzniku

takové strany dojde, nehodlám odhadovat. Scénáře mohou být různé. V nové straně a v nových odborech musí především vládnout a svůj vývoj si určovat dělníci a nižší vrstvy proletariátu sami. Nikoliv představitelé kapitálu nebo intelektuálové. **Cílem strany nového typu bude zpomalit a zastavit desítky let trvající asociální ofenzívu kapitálu a obrátit vývoj ve prospěch většiny společnosti a na úkor vykořisťovatelů.** V nelehkých dobách konfrontace s vládnoucí protilidovou mocí za základní lidská práva většiny lidí a za jejich bytostné zájmy by se měly dělnický časopis, třídní odbory i nová strana být schopny všemožně postarat o nemohoucí, o ty, kdož jsou trestáni za své názory i životní postoje. Měly by se umět postarat a pomoci odbornou radou i materiálně politickým vězňům režimu, i zdánlivě apolitickým lidem, jež si zrovna vybrala nenasytná neviditelná ruka trhu za oběť. Strategickým cílem takové strany bude svrhnutí vlády monopolů, finančních oligarchů, reprezentantů EU a nastolení vlády většiny společnosti. K tomu v první řadě náleží získání zdrojů na rozvoj takové státu a společnosti, která ho ovládá – zespolečňování zdrojů obživy a rozvoje. **Vytváření, utváření a vznik proletářské strany nového typu v současných podmínkách, je dalším cílem kolektivu Vzduoru, ale i milníkem na cestě ke změnám současných poměrů.**

Proces růstu časopisu, počtu čtenářské a sympatizantské obce kolem něj, stmelování s proletariátem, ostatními hnutími a organizacemi, samozřejmě bude působit, mít vliv na i dění v zahraničí. Jak přímý, tak i nepřímý. Doslova klíčovou otázkou je, abychom v rámci tohoto procesu dosahovali postupného sjednocování skutečně dělnického, marxistického a komunistického hnutí za hranicemi rozbitého Československa. Teprve takové sjednocení je zárukou internacionální protiváhy, proti silné, globalizované a uvědomělé buržoazii. **Teprve vytvořením této organizace** mohou proletariát celého světa, ale i jeho spojenci z řad živnostníků a zemědělců, pomýšlet na úplné osvobození.

Samotný časopis může upozorňovat, vysvětlovat a vzdělávat veřejnost o lžích, polopravdách, nepravdách, zločinech, chybách a protimluvech tohoto systému. Sám však nesvede být bezprostředním hybatelem žádných změn. Časopis, který má širokou škálu čtenářů a přispěvatelů už dovede zorganizovat stávku nebo bojkot a malých, dílčích úspěchů dosáhnout. Odborářský časopis třídních odborů, tyto odbory samotné, mohou vést do stávky a blokad statisíce proletářů. Současný systém neporazí, ani protilidové tendence dneška nezastaví, dílčí zájmy však obhájí

a především bude vysokou školou zkušeností s realitou kapitalismu i pohledů, jak je možné ho prakticky porazit. Nová politická strana zmůže mnohé. Podpoří dělníky ve stávce, v průvodu, využije tribuny parlamentu, aby odhalila korupci a rozkrádání, vykořisťování, exekuci a lichvu, kvetoucí z nitra systému. Předloží vlastní návrhy, doplní odborářská stanoviska o politická a bude hybatelem odborů. Bude budovat a propagovat akční frontu boje proti fašismu a mezinárodní agresi. V současné době však bez mezinárodního spojení nedosáhne na víc, než na zpomalení, max. zastavení protinárodních a protilidových procesů. Teprve v celosvětovém pokrokovém, antikapitalistickém sjednocení tkví naděje na pravidelné, plošné, nesystémové a protisystémové kroky, záslahy a nakonec revoluční přeměny. Naše kooperace s vedením organizací v národních státech a uznávání národních států naopak povede k výhodě ve srovnání s buržoazií, která platformu národních států, nejsou-li centry imperialistických jestřábů, zlikvidovala či dávno opustila.

Teprve se silným masovým hnutím, v čele s vlivnými a principiálními antikapitalistickými stranami, dnes můžeme dosáhnout takových kosmetických kroků, jako je účelné prudké zvýšení korporátní daně, snížení DPH, zastavení privatizace důchodového systému a zdravotnictví, zamezení školnému na veřejných vysokých školách apod. Tedy návratu k tzv. sociálnímu státu. Kdo s tímto tvrzením nesouhlasí, nechť přednese příklad vlády a země, kde se daří pouze parlamentní cestou (reformisticky) udržet či obnovit sumu principů, známých z minulosti jako tzv. sociální stát. Obávám se, že argumentace, která dříve platila z úst marxistů vůči zastáncům reformní cesty k dosažení socialismu, platí dnes částečně pro zastánce tzv. sociálně tržního hospodářství. Jak už jsem ale jednou psal, vybudujeme-li silné dělnické hnutí, bylo by velkou chybou hrát s úskočnými a ohebnými oligarchy hru na kapitalismus s lidskou tváří a nejt za jeho systémové hranice. Sociální stát tak, jak jsme ho znali, je tedy po smrti, pohřben, je reliktem minulosti, nechce-li dělnické hnutí budoucnosti udělat tragickou a možná i osudnou chybu.

Iluze sociálního státu však stále jímá mozky i srdce lidí. Bez toho, abychom odhalovali a vypalovali její kořeny, se většina lidstva neodlepí z bažin marnosti či se nevymaní z pout moderní tortury.

Jaromír JANDÁK

„A predsa sa točí ...“ – a preto sme komunisti

Tieto slová vykrikoval na konci súdu Galileo Galilei. Dal tým najavo, že sa vnútorne nevzdáva svojich myšlienok a predstáv. Čo mu dodávalo takú istotu? Napriek skutočnosti, že od tých okamihov uplynuli storočia môžeme predpokladať, že to bolo jeho poznanie prírodných zákonov – pohybu nebeských telies. Nie len, že ich pohyb pozoroval a zakresľoval. On z týchto praktických poznatkov vyvodzoval aj teoretické závery. Dokázal robiť zovšeobecnenia – formulovať zákonitosti pohybu planét vo vesmíre. A platnosť týchto teoretických úvah spätne overoval ďalšími pozorovaniami. Dokonca konštruoval prvé zariadenia na zaznamenávanie pohybu planét. Hlavne Slnka. Takto Galileo Galilei odhalil tajomstvo vesmíru. Poznal ho. Samozrejme v obmedzenej miere. No stačilo to na to, aby vysoko predbehol väčšinu svojich súčasníkov. A takéto prevratné – revolučné teoretické poznanie, neustále potvrdzované praktickým overovaním, z človeka nemožno vymazať. Ak by Galileo bol naozaj zaprel svoje objavy, vyhlásil ich za hlúposť a prispôbil sa vtedajšou spoločnosťou všeobecne uznávaným, a za jedinou pravdu vydávaným tvrdeniam, čo by tým dosiahol? Veď by to bola zrada seba samého! Navonok by možno žil spokojne a pohodlne. No vnútorne by sa zožieral, lebo by odhodil od seba svoje vlastné vnútro. By bol a zároveň nebol sám sebou. To akoby za živa prestal žiť. Vnútorne sa odrodil sám sebe.

Podobné je to s komunistami. Pracujúci ľudia od pradávna túžili po oslobodení sa z pod jarma práce na vykorisťovateľov. Od otrokárkeho staroveku, cez feudálny stredovek až po kapitalistický novovek a najnovšie dejiny je dianie naplnené vzburami otrokov, povstaniami nevoľníckych roľníkov, štrajkami robotníkov. Po stáročia sa tieto boje zakladali vyslovene na ľudských túžbach po lepšom živote. Boli to boje živelné, bez predstavy akú spoločnosť je potrebné vytvoriť. Neopierali sa o žiadne hlbšie poznanie zákonitosti vývoja ľudskej spoločnosti. Hádám jedinou výnimkou bolo husitské hnutie pracujúce na základe teoretických diel Jana Husa. Všeobecne však bola po celú túto dlhokánsku epochu dejín revolučná činnosť utlačovaných más živelná a vlastne naivná. Boli len nástrojom na víťazstvo revolúcií v ktorých jedni vykorisťovatelia nahradili druhých.

Ako prví v dejinách dokázali poznať vývoj dejín K. Marx a F. Engels. Začal sa rozvíjať vedecký filozofický smer, ktorý je teoreticko-metodickou základňou pre činnosť komunistického hnu-

tia. Teória komunistov je silná preto, lebo v sebe odráža pradávne túžby pracujúcich v spojení s vedeckým poznaním spoločnosti a toho, čo je pre tieto masy nutné robiť, aby sa skutočne oslobodili. Komunisti poznali tajomstvo dejín – cestu ich vývoja, odkiaľ kam spejú, sily ktoré ich ženú vpred. Nie je to len naivná túžba po niečom, čo by sme veľmi chceli aby bolo. Je to naozajstná veda so svojimi prístupmi, metódami, kategóriami a pojmami. Presne ako sa Galileo opieral o praktické pozorovanie pohybu planét tak sa Marx s Engelsom opierali o „pozorovanie“ pohybu dejín spoločnosti. Tak ako Galileo vyvodil všeobecné závery o pohybe planét aj oni sformulovali zákonitosti vývoja spoločnosti. Ak je niekto skutočný komunista nebude to zapierať. Prestať byť komunistom, zaprieť toto poznanie, vzdať sa ho by znamenalo zradiť sám seba. Tak ako Galilea nepresvedčili, že Zem je pliatá lebo dobre vedel, že je guľatá ani komunistov nepresvedčia, že kapitalizmom sa končia dejiny a komunizmus je nemožnou utópiou, keď dobre vedia, že rozvoj výroby, rast produktivity práce neustále pripravuje podmienky pre jeho existenciu. Tak ako Galilea nepresvedčili, že Zem stojí, lebo z praktických pozorovaní – vedeckých pokusov – vedel, že sa točí, ani komunistov nepresvedčia, že naša teória je nesprávna ak z praktických skúseností vieme, že je presným opisom kapitalistickej skutočnosti a toho čo táto skutočnosť nutne vyvoláva.

Naším laboratóriom je každodenný život. Stačí pustiť správy v rozhlase, či prečítať knihu o organizácii práce v dnešnom priemysle. Marx píše, že v kapitalizme vládnu bankári prostredníctvom poskytovania štátnych pôžičiek. Že narastajúci štátny dlh je zdrojom bohatnutia bankárov. Chce niekto tvrdiť, že to tak nie je? Veď denne počujeme o štátnych dlhoch a riešeniach pomocou takej a onakej pôžičky! Lenin píše, že monopoly, aby si udržali postavenie na svetovom trhu tak v čase krízy prepúšťajú robotníkov v materských krajinách a stláčajú mzdy robotníkom v kolóniách. Minulý rok na jeseň ohlásil Peugeot prepúšťanie v závodoch vo Francúzku a tento rok zníženie miezd v továrni na Slovensku. Alebo ďalší dôkaz: Stalin vyslovil poučku, že kapitalisti zavádzajú stroje, automatizujú výrobu iba keď im to prináša zisk. Inak prechádzajú na ručnú prácu. Tuším v roku 2011 došlo k presťahovaniu zápalkárne z Českej republiky do Indie. V Čechách prevažovala práca strojov nad ľudskou prácou. V Indii bolo odrazu na prevádzke viac ľudí ako strojov, lebo ich práca je tak

lacná, že sa stroje takmer ani neoplatí zapnúť. Aj na strojných fakultách sa bežne študenti biľujú poučku: „neautomatizuje sa to, čo je možné automatizovať, ale to čo je z hľadiska automatizácie hospodárne.“ A to som napísal len to, čo mi náhodou napadlo. Celé dnešné dianie len potvrdzuje správnosť svetonázoru komunistov. Komunisti odhalili tajomstvo dejín. Ak sa z niekoho raz stane komunista (presvedčením, nie vďaka legitimácii) už ním neprestane byť. Chemik, ak už raz poznal, že po zmiešaní akých kyselín nastane výbuch, sa nevzdá svojho presvedčenia práve preto, že to nie je jeho naivné želanie, ale má to prakticky potvrdené a popísané chemickou rovnicou. Potom ani človek – komunista – ak raz poznal, že pri náraste rozporu medzi výrobnými silami a výrobným vzťahmi musí nastať spoločenský výbuch, inak pracujúci navždy zostanú chudobní a zaháľajúci kapitalisti budú stále bohatší a rastúce štrajky nutnosť tejto revolúcie potvrdzujú, sa nevzdá tohto poznania. Človek sa komunistom stane vtedy, keď pochopí, čo tento svet ovláda, čo ho ničí a chce bojovať za zmenu k lepšiemu, chce zlomiť vládu kapitalistov zrušením súkromného vlastníctva výrobných prostriedkov, cez ktoré nás ovládajú. Komunista to chápe a vie, že k slobode sa dopracuje len vtedy, keď zbaví kapitalistov tohto vlastníctva, zbaví ich prostriedkov, kapitálu, peňazí cez ktoré nás ovládajú. Človek sa komunistom nestane len tak, aby bol niečím zaujímavý. Človek sa komunistom stane na základe vlastných skúseností poznania systému v akom žije. Komunistické hnutie neexistuje preto, lebo skupinka nejakých nespratníkov si chce raz za čas zademonštrovať. Existuje preto, že jedine takto je možné zjednocovať pracujúcich proti kapitalizmu. Je to nutnosť a nie rozmar nejakých nudiacich sa nespratníkov. Kapitalizmus tým, že bezmedzne vykorisťuje pracujúcich ich sám núti sa organizovať, štrajkovať, sám ich ženie do revolúcie. Komunistické hnutie je nutným produktom kapitalizmu a bude existovať do vtedy pokiaľ bude jestvovať kapitalizmus. Najväčším snom každého komunistu je, aby už nemusel byť komunistom. Aby spoločenské podmienky vykorisťovania a biedy más, ktoré nútia byť komunistom, zanikli. To je však možné len pomocou triedneho boja. A dovtedy pre tieto vonkajšie podmienky musíme byť komunisti. Zároveň chceme byť komunisti z dôvodu nášho vnútorného presvedčenia, ku ktorému nás práve vonkajšie podmienky donútili, vyvolali ho.

Tvrdenie, že my komunisti chceme obnoviť socializmus v podobe pred rokom

1989 nie je náhodné. Je to organická súčasť antikomunistickej propagandy, keď socializmus je interpretovaný ako niečo patriace výlučne do minulosti. Preto chciť socializmus je mnohokrát považované za prejav spiatocnosti a zaostalosti. Dokonca sa vyskytujú tak absurdné otázky, či chceme, aby tu zase jazdili Škodovky 120, Lady, aby neboli počítače a pod. Akoby toto bola podstata socializmu. Je to tak, že veľa ľudí si predchádzajúci systém v pamäti zafixovalo na základe vzťahu k určitým predmetom, ktoré bežne používali.

Neuvedomujú si, že podstata každého spoločenského systému je predovšetkým v jeho výrobných vzťahoch, plynúcich z daného druhu vlastníctva výrobných prostriedkov, ktoré určujú spôsob a cieľ používania výrobných prostriedkov a spotrebných predmetov. Nie v týchto predmetoch a prostriedkoch samotných. Marx o tom píše: „Práve v bezprostrednom vzťahu vlastníkov výrobných prostriedkov k bezprostredným výrobcom – vo vzťahu, ktorého každá daná forma vždy prirodzene zodpovedá určitému vývojovému stupňu spôsobu práce, a teda jej spoločenskej produktivite – nachádzame zakaždým najhlbšie tajomstvo, skrytý základ celej spoločenskej konštrukcie ...“

To bude podstatná časť „návratu“ k socializmu. Nie obnova vtedajších výrobných prostriedkov, ale vtedajších vzťahov pracujúcich k výrobným prostriedkom (!!!) založených na spoločenskom vlastníctve – splynutie vlastníka a bezprostredného výrobcu do jednej osoby. Toto chceme a musíme v základe prevziať. Čo nechceme a nesmieme prevziať sú činitele, ktoré tento vzťah deformovali (byrokracia,

prémiovanie zamestnancov cez tzv. hmotnú zainteresovanosť, sledovanie úzkych kolektívnych alebo individuálnych záujmov klikou podnikových riaditeľov a niektorých funkcionárov), čo v praxi nedovolilo u pracujúcich odstrániť odcudzenosť od výrobných prostriedkov a výsledkov ich práce (nehospodárne nakladanie so surovinami a strojmi, podvádzanie, systematické leňošenie, malá dobrovoľnosť a iniciatíva až napokon uprednostňovanie osobných záujmov pred kolektívnymi a spoločenskými).

Čiže všetko rozhodne prevziať nechceme a ani sa to už naozaj nedá. Všeobecný základ (druhy vlastníctva – spoločenské a kolektívne, plánovanie výroby, vedúca úloha robotníckej triedy a iné) bude ten istý alebo veľmi podobný. Také „detaily“ na ktoré sa mnoho ľudí pýta ako napr. dane, odvody, cenová politika atď. sa nám ukážu v praxi v závislosti od rozvoja ekonomiky. Sám tento vývoj vytvorí nástroje na riešenie týchto problémov. Len ich bude nutné pochopiť a naučiť sa správne používať. Bude potrebné prekonať naučené metódy práce, predsudky a dogmy z fungovania kapitalistickej ekonomiky.

Budúci socializmus bude v mnohom iný než predchádzajúci. Bude oprostený od celej rady chýb a nedostatkov „starého“. Je zase, ale veľmi naivné si myslieť, že budúci socializmus bude nejaký ideálny systém bez problémov, chýb a omylov. Tých bude neúrekom, lebo sa objavajú aj nové dosiaľ nepoznané otázky a prekážky. Ich zodpovedanie a prekonanie si vyžiada mnoho pokusov, vyskúšanie rôznych ciest, aby sme mohli povedať, ktorá vedie k cieľu. Dôle-

žité bude ako sa k týmto problémom a nedostatkom postavíme. Či ich budeme ututľávať (nakoniec i tak vyrazia na povrch s ešte väčšou silou), alebo sa k nim postavíme otvorene, nájdeme ich zdroj a vyriešime ich. Iba takto bude možné problémy a nedostatky včas a adekvátne riešiť, aby neprerástli do otvoreného konfliktu – rozporu medzi slovami a činmi, medzi realitou a tým čo sa oficiálne proklamuje.

Ako mladí komunisti často dostávajú otázku, prečo nejde do strany SMER, lebo veď aj oni majú sociálny program. Je to preto, lebo my chceme skutočne revolučné hnutie vedené komunistickou stranou, ktorej program, organizácia, výstavba, riadenie a celý vnútrostranícky život bude založený na ciele viesť masy pracujúcich k úspešnej socialistickej revolúcii. Taká strana sa musí opierať o vedecké poznanie. Iba takto bude skutočnou avantgardou. SMER je len klasickou buržoáznou stranou zúčastňujúcou sa parlamentných a iných volieb. Jej program je stavaný spôsobom, čo by sa tak ľuďom páčilo, aby nás volili. Nie je postavený na základe poznania objektívnych zákonitostí a toho čo je jednoducho historicky nutné vykonať.

„Rovnako odhodlane ako starý Galileo pred inkvizičným súdom môžeme povedať: A predsa sa točí! Koleso dejín sa točí dopredu smerom k socializmu. A nijaké opatrenia, žaláre, ani rozsudky smrti jeho pohyb nezastavia. Točí a bude sa točiť až do konečného víťazstva komunizmu!“ (Georgy Dimitrov – Záverečná reč pred Lipským súdom 16. decembra 1933)

Ivan GALA

Životnosť vs. záručná doba

Asi každému sa stalo, že spotrebič, ktorý si kúpil, vypovedal službu krátku dobu po skončení záručnej doby. Označiť to ako zhodu náhod by bolo veľmi nepravdepodobné, hlavne ak sa to deje v takom množstve širokému spektru tovarov lacných, ale i drahých značiek. Nedávno TV JOJ Plus odvysielala o tomto probléme reportáž, kde poukazovala na praktiky, ktoré výrobcovia pri výrobe používajú.

Ako to v praxi chodí netreba hovoriť azda nikomu, namiesto je si však položiť otázku, prečo sa to deje. Argument výrobcov, že sa snažia vyrábať čo najlacnejšie nemá šancu obstáť, pretože nahradenie istých kazových nekvalitných komponentov kvalitnejšími je často krát niekoľkokrátovú položku. Výrobcovia sa snažia úmyselne konštruovať zariadenia nekvalitne, a zároveň tak komplikovane, aby oprava nebola možná a zákazník si musel znova kúpiť nový výrobok. Dostávame sa do protirečenia, kedy vedecko-technický pokrok neslúži na zvyšovanie životnej úrovne väčšinového obyvateľstva, ale je len nástrojom na dosahovanie zisku. Toto protirečenie vyplýva zo samotnej podstaty trhovej ekonomiky a jej smerovania, keďže jej hnacím motorom je zisk a nie stále lepšie uspokojovanie potrieb ľudstva.

Ak by ekonomika slúžila ľuďom, tak by sa takto nemrhalo

pracovnou silou a namiesto opakovaného vyrábania toho istého, čo by sme už mali, by sa ušetrený výrobný potenciál mohol nasmerovať tam, kde je čo zlepšovať. A ak by sme sa mali natoľko dobre, že také množstvo tovarov by nebolo treba, tak by sa táto úspora pracovných síl mohla prejavovať vo forme zníženia pracovného času a teda zvýšenia voľného času. Bohužiaľ, realita je iná a zjavne trhový mechanizmus nebude taký efektívny a progresívny, za aký ho niektorí pokladajú.

Niektorí by namietali, že takéto „šrotovné“ spotrebičov je ten správny stimul ekonomiky v čase krízy a zabraňuje rušeniu pracovných miest. Na túto námietku trefne reaguje video „klam rozbitého okna“.

Ako proti tomu vôbec bojovať? Je síce pravda, že keby sme také výrobky nekupovali, tak by sa to nedialo. Na druhej strane, pokiaľ tento prístup je použitý pri väčšine výrobkov, drahšie značky nevynímajúc, tak chciac-nechtiac nemáme šancu. Byť sám pešák v poli a bojovať proti tomu je takmer nemožné, veď nikto nie je odborník na všetko. Jediná možnosť, ako situáciu zvrátiť, je viesť organizovaný a jednotný boj proti systému, kde ekonomika neslúži ľuďom, ale ľudia ekonomike!

LUKÁŠ

Katari - obeť katolíckeho besnenia

Prvú zmienku o kataroch máme z polovice 12. storočia. Katari boli tiež známi pod názvom albigenci, podľa mesta Albi, kde vzniklo ich prvé biskupstvo. Katari boli kresťanským zoskupením. Predpokladá sa, že sú akýmisi pokračovateľmi bogomilov, ktorí pôsobili na Balkáne a ktorých zakladateľom bol pop Bogomil. Katari a bogomili mali vo svojom učení veľmi podobné prvky.

Katarskému učeníu sa darilo najviac na juhu Francúzska v oblasti Languedoc. Okrem južného Francúzska boli rozšírení aj v Nemecku a Taliansku. Oblasť Languedoc bola známa svojou náboženskou toleranciou. Na tomto území popri sebe žili v harmónii katolíci, katari a Židia. Všetci sa tešili vzájomnej úcte a tolerancii, čo vo vtedajšej dobe bolo v Európe ojedinelým úkazom, dokonca sa tu nekonali ani žiadne pogromy proti Židom. Katarské hnutie sa rozširovalo aj vďaka svojmu pohrdaniu materiálnymi statkami a nerestiam, čo bolo vo veľkom kontraste ku katolíckemu duchovenstvu vtedajšej doby, ktoré bolo známe honbou za majetkami, sexuálnymi radovánkami a pohrdaním obyčajnými ľuďmi. Toto náboženské hnutie bolo teda logickým vyústením katolíckeho odklonu od pravých náboženských hodnôt. Ich vzostup sa samozrejme stal trňom v oku svätej stolici a vtedajšiemu pápežovi Innocentovi III.

Katarské učenie spočívalo v dualistickom nazeraní na svet, ktoré spočívalo v neustálom boji dobra a zla. Honba za materiálnymi statkami, peniaze boli pre nich dielom Satana. Vyznávali asketizmus, život v skromnosti, pokore a chudobe. Taktiež ľudské telo považovali za dielo Satana, v ktorom ale prebýva duša, ktorá je božím výtvorom a preto starostlivosť o ňu je tým najdôležitejším. Neuznávali katolícku hierarchiu, pápeža, množstvo svätých, kríž ako symbol kresťanstva, lebo bol na ňom umučený Ježiš Kristus, či Starý zákon, z ktorého uznávali len niekoľko statí. Ich náboženské spoločenstvo sa delilo na dve skupiny. Prvou, väčšinou skupinou boli obyčajní veriaci a druhou menšinou, boli katarskí kňazi, ktorí boli tí dokonalí, alebo si tiež vraveli dobrí ľudia. Katarským kňazom sa človek stával po absolvovaní obradu consolamentum, ktoré pozostávalo zo 40 dňového

pôstu, niekoľkoročného štúdia náboženského učenia a katarských zásad. Po zvládnutí spomenutých úkonov sa z človeka stal katarský duchovný, ktorý nemohol jesť mliečne výrobky, vajcia, mäso (okrem rýb), musel držať často pôst, nesmel sa oženiť, praktizovať pohlavný styk, žiť v chudobe a bez akéhokoľvek majetku. Ich hlavnou úlohou bola pomoc veriacim, liečenie a ich výchova v pravých kresťanských hodnotách.

Bolo len otázkou času, kedy katolícka hierarchia spustí odvetné opatrenia, proti šíreniu sa katarského učenia. Okrem prenasledovania katarov, boli na nimi ovládané územia vysielaní misionári, ktorí ich mali priviesť ku katolicizmu. Táto stratégia zlyhávala a nepriniesla žiadne očakávané výsledky. Pápež Innocent III. preto zvažoval vojenské riešenie. Zámenkou na vyhlásenie križiackej výpravy proti katarom sa mu stal incident, kedy katarský dôstojník Raymonda VI. usmrtil pápežského legáta Pierra de Castelnaua. Pápež

sľúbil všetkým katolíkom, ktorí sa zúčastnia výpravy v trvaní aspoň 40 dní, odpustenie všetkých hriechov a pápežské požehnanie. Ďalším prísľubom boli samozrejme katarské majetky a vojnová korisť, ktorá bola najväčším lákadlom. Sformovali sa veľké vojenské oddiely, ktoré zhromažďovali francúzska katolícka šľachta. Vidina nového obohatenia je samozrejme veľmi lákavá.

Križiacka výprava bola voči katarom neľútostne krutá. Masakry, popravy, znásilnenia, mučenie, sadizmus boli na dennom poriadku. K obrovskej masacre došlo v meste Béziers, v ktorom križiaci pobili 20 000 ľudí. V tomto meste žilo aj

množstvo katolíkov, ktorí boli tak isto zmasakrovaní na príkaz pápežského legáta Arnauda Amauryho, ktorý na otázku križiakov, ako majú rozoznať katolíkov medzi katarmi odvetil: „Zabite ich všetkých, Boh si svojich spozná“. Koľko kresťanskej lásky v praxi....

Po dobytí mesta Muret nasledoval rovnaký scenár. Križiaci nešetřili ani deti, ženy a starých ľudí. Masakre osobne viedol obrovský nepriateľ katarov Simon de Montfort, ktorý stal na čele celej križiackej výpravy a preslávil sa bezhraničnou krutosťou. Celé ťaženie sa začalo v roku 1208 a rozhodnuté bolo prakticky v roku 1244, kedy križiaci dobyli katarskú pevnosť Montségur. Nasledovalo prenasledovanie zvyškov katarov v oblasti, ktorí boli upaľovaní, alebo násilne obracaní na katolicizmus. Všetky vojenské akcie boli ukončené dobytím poslednej katarskej pevnosti Quéribus v auguste 1255, čím sa ukončilo 45 ročné vojenské ťaženie proti katarom. Počas tohto obdobia bolo vyvraždených podľa odhadov niečo medzi pol až 1 miliónom katarov. Na obsadené územie boli vyslaní dominikáni na čele s Dominikom Guzmánom, neskorším sv. Dominikom, ktorí mali za úlohu vyhľadávať všetkých heretikov a „očistiť“ ich duše v plameňoch. Stali sa pilierom novovytvorenej inštitúcie, dnes neslávne známej inkvizície. Svoju prácu si robili tak svedomito, že v roku 1321 bol upálený posledný katarský kňaz.

V 14. storočí teda končí celý katarský príbeh, ktorý mal pre túto náboženskú skupinu smutný koniec. Katolícka cirkev si upevnila svoj mocenský monopol a rozšírila svoje majetky, ktoré ostali po povraždených kataroch. Sám pápež Innocent III. získal počas týchto križiackych výprav množstvo pozemkov a hmotného majetku. Miluj bližného svojho, no jeho majetok ešte viac...

Zdroje:

<http://www.cathar.info/>
http://www.darkage.sk/Badreligion/historia_strucnahistoriakatarskej.html
<http://www.philippcoppens.com/catharism.html>
 Historická revue, II/2009, Vojna proti Katarom - Vraždenie kresťanov s požehnaním pápeža, Martin Konečný

Spracoval **Miroslav POMAJDÍK**

KROMPAŠSKÚ VZBURU DNES!!!

Slováci sú vraj národ holubičí. Je to skutočne tak? Nie je to náhodou len účelová fráza vyslovovaná s cieľom urobiť z nich masu apatických ľudí, ktorí si na sebe nechajú ľudovo povedané drevo rúbať? Vzburu či revolta je vraj niečo cudzie slovenskému naturelu. Je to mylný názor. Ak existujú podmienky na vzburu a aj sila schopná túto vzburu viesť a ísť do nej, tak aj na Slovensku vedia pracujúci povstať. A to tak, že vládnuci vykorisťovatelia z kruhov podnikateľov si na svoju ochranu musia povolať aj armádu a strieľať robotníkov. Presne to sa odohralo v Krompachoch, vo februári roku 1921.

Preto sa robotníci, obyvatelia mesta Krompachy a slovenskí komunisti zišli v Krompachoch, v meste do ktorého dejín sa nezmazateľne zapísali udalosti z februára 1921 známe ako Krompašská vzburu. V tej dobe boli Krompachy len jedným z mnohých chudobných miest na Slovensku. Každodenným osudom ich obyvateľov bola drina v práci a bieda. Mnohí nemali ani len prácu a žili žobráckym životom. Bolo to preto, že pracujúci neboli pánmi nad svojou prácou. Boli len nástrojom na zväčšovanie bohatstva hŕstky kapitalistov.

Práve tieto udalosti s pred vyše 90 rokov si pripomenuli obyvatelia Krompách na demonštrácii vedenej Socialistickým zväzom mladých a Komunistickou stranou Slovenska. Po pietnom akte pri pamätníku krompašskej vzbury vedľa železničnej stanice prešiel demonštračný pochod na čele s mladými komunistami ulicami Krompách. Skandovanie protikapitalistických hesiel pritiahlo množstvo okoloidúcich, ktorým boli rozdávané komunistické noviny.

Počas zhromaždenia na námestí v Krompachoch vystúpili s prihovormi Miroslav Čuj – predseda KSS v Spišskej novej Vsi, Miroslav Pomajdik – predseda Socialistického zväzu mladých a Ivan Gaľa – predseda KSS v Košiciach.

Program sa niesol v duchu poukazovania na paralely medzi situáciou v roku 1921 a dneškom. V roku 1921 sa postavenie pracujúcich neustále zhoršovalo až dosiahlo krajinu medzi za ktorou môže nasledovať jedine otvorený konflikt, boj medzi masou pracujúcich a represívnym aparátom kapitalistického štátu. Pracujúci Krompašania ukázali, že vedia nie len pracovať, ale aj bojovať o svoju prácu a dôstojný život.

To bolo v roku 1921. Muselo prejsť ešte takmer 20 rokov biedy v kapitalistickej republike a 6 rokov fašistickej tyranie. To všetko zocelilo pracujúcich, ktorí následne po roku 1945 začali nezvratný zápas o svoje sociálne a politické oslobodenie zavŕšené Víťazným februárom 1948.

Krompachy spoločne s celým Československom vstúpili do novej historickej etapy budovania socialistickej spoločnosti. Neprešlo ani polstoročie a zaznamenali rozmach, ktorý dovtedy nemal obdobu. Bolo to hlavne preto, že všetko čo pracujúci vytvorili patrilo im. Aj Krompašania vyrábali to čo reálne potrebovali oni a celá republika. Pracovali pre uspokojenie svojich potrieb a nie pre peniaze a zisk podnikateľov. Toto neustále zlepšovanie života, právo žiť šťastne bolo nie len formálne uznané, ale aj reálne za-

bezpečené konkrétnymi ekonomickými opatreniami v podobe znárodnenia bánk a priemyslu.

Bolo by chybné tvrdiť, že to boli len nostalgické spomienky, lebo minulosť je veľkou učiteľkou. A čomu nás učí história Krompách? Učí nás, že biede sa nemožno poddať. Učí nás, že svojvôľi vykorisťovateľov sa treba vzoprieť, bojovať proti ich vláde všetkými dostupnými prostriedkami – od miestneho zastupiteľstva, cez odbory a parlament až po ozbrojený konflikt.

Aj dnes je bieda ako v 1. republike. A ani dnes sa z nej pracujúci nevyslobodia inak, iba organizovaním sa a otvoreným triednym bojom. Kapitalizmus sa ekonomicky vyčerpal a drží sa len neuveriteľným politickým a duchovným útlakom ľudí. Spĺňa všetky podmienky potrebné k jeho likvidácii. Aby sa to podarilo, je potrebná uvedomelá činnosť pracujúcich. Nestačí len živelne sa vzbúriť. Je potrebná organizácia pracujúcich vedená ich vlastnou politickou stranou.

Tu tiež existuje paralela medzi rokom 1921 a dneškom. Vtedy existovala vládnuca sociálna demokracia, ktorá sľubovala, no v parlamente pre pracujúcich reálne neurobila nič dobré. Naopak bratrickovala sa s kapitálom, zradila pracujúcich, ktorí ju zvolili. Súbežne s touto zradou sa vytvorilo zdravé, pokrokové, revolučné jadro, ktoré vytvorilo Komunistickú stranu Československa, zviedlo tvrdý boj s reformistickým krídlom v komunistickom hnutí a doviedlo pracujúcich k víťaznému oslobodeniu sa.

Dnes je situácia veľmi podobná. Vládna strana SMER – Sociálna demokracia zvíťazila s jednoznačným náskokom. Vládne sama. No tiež je len bábkou v rukách finančníkov, je stranou kapitalistickou, nechce zmeny v prospech pracujúcich, zrádza ich na každom kroku.

Sociálny pokrok nemožno zastaviť. Existencia skutočne revolučného hnutia miesto strany fungujúcej v rámci kapitalizmu je nutnosťou. Komunistické hnutie na Slovensku má čoraz viac mladých členov organizovaných v Socialistickom zväze mladých a je len otázkou času, kedy sa očistí od reformizmu, ktorí toto hnutie zvnútra oslabil a opäť prerastie v rozhodujúcu revolučnú silu. Potom sa dočkáme nových a ešte väčších vzbur. A nie len v Krompachoch. Za prácu v prospech pracujúcich, nie pre vykorisťovateľov! Preč s námezdnuou prácou!

Na počesť hrdinov Krompašskej vzbury zaznela na konci demonštrácie Internacionála.

-SZM-

Zhromaždenie na námestí

BRYNDZA

potravina zdravého životného štýlu

Medzi slovenskú špecialitu a veľmi významnú potravinu patrí bryndza. Nie nadarmo sú našim národným jedlom bryndzové halušky. Bryndza v sebe skrýva množstvo prospešných látok. Samozrejme veľa závisí aj od jej kvality. Bryndziarstvo sa u nás usídlilo počas valašskej kolonizácie. Prvá oficiálna bryndziareň na našom území bola otvorená v Detve v roku 1787. Patrila obchodníkovi zo Starej Turej, J. Vagačovi. Bryndza sa vyrába z ovčieho mlieka. Dnes sa však podiel ovčej hrudky v bryndze stále znižuje, čo nie je dobrým trendom. Na našich pulkoch kúpite bryndze s rôznym podielom ovčej hrudky. Výrobok, ktorý sa pýši menom bryndza by nemal obsahovať menej ako 50 % podiel ovčej hrudky z celkového obsahu. Nejde tu len o rozdiel chuti, ale aj o zdravé a jedinečné látky. Ovčie mlieko obsahuje dvojnásobne vyšší obsah vápnika, ako kravské. Vápnik pomáha pri ochrane hrubého čreva pred rakovinovým ochorením, zabraňuje rednutiu kostí a zubnému kazu.

Bryndza tiež obsahuje látku stigmasterol, ktorá zabraňuje vzniku osteoartritídy a je dôležitá na ochranu našich chrupaviek. Je však tiež známe, že stigmasterol sa pri tepelnom spracovaní vyšším ako 50 stupňov Celzia ničí, čo znamená, že keď pasterizujete ovčie mlieko, tak zabijete aj túto veľmi prospešnú látku a nie len ju. Pri pasterizácii sa znižuje obsah antioxidantov, antibakteriálnych a antimikrobiálnych látok. Bryndza sa celé generácie vyrábala z ovčieho mlieka, ktoré neprešlo žiadnou pasterizáciou, ktorá ničí pôvodnú flóru bryndze, preto ani dnes by sa ovčie mlieko používané na výrobu bryndze nemalo pasterizovať. Učme sa od našich predkov, ktorí žiadne pasterizačné zariadenia nepoznali a napriek tomu vedeli vyrobiť kvalitnú a zdraviu prospešnú bryndzu. Bryndza obsahuje 60 enzýmov a 50 hormónov a rastových látok. Paradoxne napriek svojmu vysokému podielu tuku, bryndza pomáha znižovať cholesterol v tele. Je to spôsobené tým, že tuky zastúpené v tejto potravine obsahujú len malé množstvo pre nevhodných mastných kyselín. V bryndzi sa tiež nachádza konjugovaná linolová kyselina, ktorá má antirakovinové účinky a napomáha k odbúraniu a ukladaniu tukov.

Najlepšiu, „májovú“ bryndzu kúpíte práve na jar. Bryndza je jedinečný výrobok, ktorý prospieva celému nášmu organizmu. Právom môžeme byť na ňu hrdí a preto my neostáva nič iné, len zaželať dobrú chuť a hor sa na kvalitnú bryndzu do Valacha!

-MP-

VALACH-tradičné slovenské výrobky

Zimná ul. č. 45, Spišská Nová Ves / oproti zastávke MHD /
na váš veľkonočný stôl prinášajú

Sušené ovocie, strukoviny
/na váhu podľa želania, viac ako **80** druhov/

Domáce cestoviny

Ovčie syry, žinčicu
100%-nú ovčiu bryndzu
OVČÍ jogurt, cmar, domáce maslo, pražené maslo, KRAVSKÝ hrudkový syr, korbáčiky, nite, uzličky, syrové misy, parenice, oštiepky, koliby... Chcete si vyrobiť svoj vlastný syr? Máme pre Vás syridlo.

Novinka: Farmárske zrejúce syry:
Hladovec, Taleggio

Domáce klobásy a údeniny
/so 100 % obsahom mäsa údené na bukovom dreve /

údená krkovička

údená šovdra

údené rolované pliecko.

Slovenské medy a včelie produkty
domáci slovenský med a medovina svetovej kvality, včelí kozmetika, propolis, včelí peľ, materská kašička.

Ľudové remeselné výrobky
/z dreva, kože, šúpolia, železa, obrázky, fujary, píšťaly, ovčie predložky, drevené hračky... /

Slovenské víno
Pripravili sme pre vás výber tých najlepších slovenských vín z rôznych lokalít a od rôznych výrobcov, čím vám radi priblížime pôžitok kvality a chuti pravých slovenských vín.
Možná degustácia

Tešíme sa na vašu návštevu a želáme príjemné prežitie veľkonočných sviatkov

Otváracie hodiny: Po - Pia: 7.30 – 18.00, So: 7.30 – 12.00

www.valachshop.sk

Neprávom opomíjaná klasika československého fantastického filmu - Akce Bororo

Ke čtyřicátému výročí jejího vzniku jsem chtěl čtenářům Vzduchu jaksi znovuobjevit perlu československé vědecko-fantastické kinematografie, chcete-li i té normalizační, dnes tolik očerňované, např. v pořadu České televize "Těžká léta československého filmu". Je jí film "Akce Bororo", který si fantaskně pohrává s životem jednoho z hrdinů mého dospívání, s životem slavného českého cestovatele a objevitele Alberto Vojtěcha Friče (1882 - 1944), který od začátku 20. století prozkoumával, tehdy zcela neznámé, pralesy "nekonečné" Amazonie a který se poté stal rovněž autorem poutavých, dobrodružných, autobiografických románů, zejména pro mládež. Do sbírek, např. Náprstkova muzea, přispěl tento neobyčejný člověk mnoha zcela ojedinělými exponáty ze svých neskutečných výprav, při níž také často jako první běloch poznával zcela nové indiánské kmeny, které již dnes mnohdy úplně zmizely, likvidované ve 20. století i z bojových vrtulníků novodobých kolonizátorů - kapitalistických těžařských společností, nebo jiných plundrovatelů jen zdánlivě nekonečných pralesů.

Uvědomuji si, že starším čtenářům bude možná toto dílo známé, ale zjistil jsem, že mladí, narození přibližně v době rozbití Československa, mají maximálně informace již jen o (kvalitních po stránce zpracování, to se musí uznat) antikomunistických filmech, jakými jsou "Všichni dobří rodáci" (již ne o volném pokračování tohoto filmu, opět s Radoslavem Brzobohatým, z roku 1978 - "O Moravské zemi") či "Skřivanci na niti" a masových komediích typu "Zítřka to roztočíme, drahoušku" a jinak je kinematografie mezi lety 1969 a 1989 (krom, pod tlakem rozpínající se "gorbačovštiny", stále otevřenější

ších kontrarevolučních "kousků" z druhé poloviny 80. let) jen údobím temna, hlouposti a šedi - tak rozdílné? - od dnešních dnů. Zcela je těž odřízli i od kvalitních, vyzněním zcela protikapitalistických, zahraničních děl té doby - amerických filmů jako "Pevnost Apačů v Bronxu" či italského seriálu "Chobotnice", kdy si ještě já pamatuji, když s komisařem Cattanim, bojujícím proti mafií srostlé se státní správou i samotnými velkými vlastníky výrobních prostředků (tedy majiteli bezprávného nároku na žití z cizí práce), "dýchal" (nejen) celý východní blok. Znovupředstavení alespoň některého z těchto skvělých děl je tedy podle mě nanejvýše žádoucí.

Jinak si dovoluji ještě jednu jedovatou poznámku směrem k mnou výše zmíněnému pořadu ČT, uváděnému Tomášem Hanákem (žijícímu stále méně pro kuře a stále více pro reklamu), natáčet v době naprostého úpadku (kvalitativně i kvantitativně) filmové i televizní (až na čestné výjimky samozřejmě) tvorby v naší zemi seriál o "těžkých letech čs. filmu", je z jedné strany úsměvné a ze strany druhé až orwellovsky mrazivé a vůči lidem, kteří platí nehorázné ceny za vstupenky do kina, docela i sprosté...

Ale už vzhůru do "Akce Bororo". Po prologu z jihoamerického pralesa se děj přenáší do Prahy. Za vdovou po vědci a cestovateli A. V. Fričovi přichází cizinec nabízející velkou částku za spisovatelovu pozůstalost. Je však odmítnut. Doktor Junek (Svatopluk Matyáš), přítel paní Fričové, je pozván do Brazílie, aby tam přednášel o své knize. Sleduje ho cizinec, který neuspěl u paní Fričové a s ním je tentokrát i mladá žena. Ta poté předstírá dopravní nehodu, aby se mohla s Junkem

seznámit. Představí se jako Zuzana (Božidara Turzonovová), dcera Čecha žijícího v Brazílii, studuje etnologii a chystá práci o českých spisovatelích. Junek požádá paní Fričovou, aby ji umožnila studovat Fričovu pozůstalost. Zuzana pečlivě pročítá Fričovy deníky, až najde co hledala - zmínky o záhadami opředeném indiánském kmeni Bororo a jeho zázračném léku.

Přes víkend ji vezme Junek letadlem do Tater a seznámí ji se svým přítelem, astronomem Burgerem (Vlastimil Brodský).

Hovoří poté společně zejména o na dvě poloviny rozdělené planetě Zemi, důvodech tohoto rozdělení a nemožnosti pro návštěvníky v této chvíli jednat s představiteli celé planety. Tento aspekt příběhu je, nějak tak samozřejmě, vypuštěn ve všech popřevratových recenzích - ty za socialismu byly vydány, předpokládám, pouze tiskem...

V Tatrách se Zuzana stane Junkovou milenkou, ale ten druhý den zjistí, že má ve slunečních brýlích zabudovanou špiónážní kameru. Navštíví paní Fričovou a zkoumá poznámky, fotografované jeho novou milenkou. Dočte se o léku, který je ovšem současně i prudkým jedem a změnění na mapě místo, kde se kmen Bororo nacházel. Když Zuzana odletí se známým cizincem do Brazílie, vydá se Junek do Ria a zjistí, že její totožnost je falešná. Navíc jeho pátrání po Bororech nezůstane utajeno špiónážním centrálem. Jsou mu podstrčeny hodinky s odposlouchávacím zařízením, a ty přivedou agenty, vedené bývalým nacistou Krausem, až do Prahy.

Junek se pohádá se Zuzanou a při prudké výměně názorů mu žena prozradí, že se jmenuje Ori-Ana a je mimozemšťanka. Na Zemi byla vyslána, aby našla zázračný lék Bororů proti nemocem zavlečeným na její planetu kosmickými výpravami. Krause a jeho lidé Junka s Ori-Anou pronásledují a první střetnutí zaplatí životem Ori-Anin společník Setury. Paní Fričová dá stále nevěřícímu Junkovi zbytek zázračného léku a vědecké testy odhalují překvapivé výsledky. Krausemu se podaří otrávit Ori-Anu. Junek ji chce zachránit, ale ona odmítne. Ví, že musí umřít, prosí však Junka, aby pomohl jejím lidem, kteří přijdou na Zemi po ní. Když zemře, zlikviduje zoufalý Junek Krauseho i jeho lidi a čeká na příchod ohlášených mimozemšťanů.

Akce Bororo je druhým hraným filmem Otakara Fuky a jeho první na území "science fiction". Přestože od jeho vzniku uplynulo tolik let a je natočen úspornými prostředky, téměř nevyužívající speciální efekty nezbytné pro drtivou většinu západních vědecko-fantastických

počinů, neztratil nic ze své působivosti. Je to i díky tomu, že role byly záměrně obsazeny převážně mimopražskými herci a dobrou volbou se ukázala i (jako vždy, vzpomeňme i na jinak skvělé "Bouřlivé víno", pojednávající velmi věrohodně o krizovém roce 1968) nádherná B. Turzonovová v roli Ori-Any. Její slovensky měkká čeština a nadpozemský zjev dodala její postavě exotický nádech a věrohodnost cizinky.

Výchozím bodem filmu byly skutečné deníky A. V. Friče, s jehož synem se Drahošlav Makovička znal a mohl tedy do zápisů nahlédnout. Našel v nich zmínky o skutečně existujícím kmeni Bororo, ale také o dávno zaniklých civilizacích a poznámky signalizující existenci mimozemských civilizací. A pak, Frič kdysi sám prý trpěl vředy dvanácterníku a vyléčil se i bez lékaře doporučené operace, pomocí starého indiánského receptu.

Příznačně o Fričovi vypovídá konec jeho života, kdy jej zastihla v Praze nacistická okupace. Na protest proti ní odmítal opouštět svůj byt. Jeden kaktus, který si přivezl z cest, údajně pojmenoval po Hitlerovi. Když mu jeden návštěvník pogrataloval k této skvělé myšlence, která se bude okupantům jistě líbit, Frič ho uzemnil komentářem, že to udělal proto, že ten kaktus je nedomrlý, nemocný a brzy chčipne. Poté mu ukázal nádherný a zdravý kaktus, který pojmenoval po Einsteinovi (Rebutia einsteinii), ve svých sklenicích rovněž ukrýval zbraně. V roce 1944 se škrábl o hřebík a onemocněl tetanem. Navrhoval lékařům, aby mu v rámci léčby aplikovali kurare (indiáni je proti tetanu podle něj relativně úspěšně používali), ale lékaři raději zůstali u standardní léčby, která spočívala ve zmírňování bolesti. Během své nemoci a umírání lékařům pečlivě popisoval své pocity a stavy, aby tak co nejvíce prospěl lékařské vědě. Mnoho jeho poznámek a dosud nepublikovaných prací po jeho smrti zmizelo.

Mimo "mysteriózní" atmosféru a výše zmíněná "indiánská tajemství" skrytá ve filmu je ještě jeden důvod, proč je třeba

tento snímek připomenout. Když jsem nedávno zhlédl části dvou dílů seriálu "Řeka", oskarového a komerčně úspěšného režiséra Stevena Spielberga - námět seriálu (tedy než se najednou po několika dílech ze všech stanou "zombie - živí mrtví" - oblíbený americký motiv, spolu s upíry), jako by z oka vypadl "Akci Bororo" - tajemný indiánský kmen se zázračnými lékařskými schopnostmi popisovanými velmi shodně v obou dílech, hrdinové jdou ve stopách cestovatele

v pralesech, svého otce - za vším vězí jácisi mimozemšťané, nebo jakési tajemné druhy. Klidně si dovedu představit, poté co Spielberg potvrdil, že před natočením "Jurského parku" zhlédl "Cestu do pravěku" od Karla Zemana, kde může brát náměty pro své další filmy. Poté, co James Cameron téměř naprosto prokazatelně zcizil námět k "Avataru" od sovětských "sci-fi" autorů, bratrů Strugackých, se možná dočkáme mnohých paralel, kde si vybraná americká tvorba vypůjčí motiv ze socialistické kinematografie. Je moc hezké, že při "Avataru" američtí diváci pláčou nad umíráním "modrých mimozemšťanů". Škoda, že tak nečiní, když se k nim dostanou (což není snadné při sledování americké, republikánsko-kryptofašistické televize "Fox", tedy "Liška", jejíž vysílání, až na Wagnerovu hudbu, vypadá jako vystřižené z nacistických válečných týdeníků plných "árijských hrdinů z východní fronty") velmi podobné obrázky z Iráku a dalších zemí, kde američtí vojáci páchají přesně to samé, co Avatar zobrazuje.

Ještě krátký popis filmu, který v Československé socialistické republice natočil v roce 1973 režisér Otakar Fuka. Scénář k němu napsali Drahošlav Makovička, Irena Drahoňovská, Otakar Fuka, volně podle rukopisu románu Miroslava Hanuše Expedice Elauné (knižně 1985) a za kamerou stál Josef Hanuš. Velmi známé je jméno skladatele hudby, Petra Hapky. Efekty tvořili Jiří Šimůnek a Vladimír Dvořák a konečně v hlavních rolích hrají: Svatopluk Matyáš, Vlastimil Brodský, Božidara Turzonovová, Zita Kabátová, Antonín Brtoun. Film vznikl v produkci Filmového studia Barrandov, jehož pracovníci byli náležitě oceněni, když se stal nositelem Řádu práce a Řádu Vítězného února.

David PAZDERA

Čítaj, píš, rozširuj, organizuj sa!

Časopis si môžeš predplatiť na adrese:

redakcia@vzdor.org

Na danú adresu tiež môžeš posilať svoje námety, pripomienky, texty, polemiku i kritiku

Zhromaždenie za otvorenie múzea

ZLOČINOV KAPITALIZMU \$

30. marca

14:00, Nám. Slobody

Bratislava

www.szm.hng.sk

Časopis na internete:

Československý komunistický videokanál na YouTube
„KOMINFORM CS“

V minulom storočí zväžil fúzkaty
chlapík jeden
že v Európe je nazvyš národov
a stačí iba jeden.

Zostať mal iba jeden a to
Germáni,
vojnu ostatných zriedi
a čo prežije,
ľahko si podmaní.

Otcovia naši,
hodlali sa brániť
veď aj silný Západ
sľúbil nás ochrániť.

V Mníchove fúzkatému dali
sľub v zápätí, že za malý národ
preliať krv sa neoplatí.

Keď čierna čizma gniavila
ich pyšné mestá
do Moskvy k podpisu
o pomoc dovedla ich cesta.

Otcovia naši so zbraňou v ruke
zlu sa postavili, s pomocou Východu
územie, rodiny a vlasť ubránili.

Západ zistil, že to čo chcel Hitler
zbraňami sa „nedá“
tu musí nastúpiť nie „vojak“
ale „bakšiš“, finančná veda.

Čo nezmohla puška a tanky,
dosiahli cez devízy a banky.

Dosiahli to bez výstrelu,
to je predsa iné,
na Západ už nechodia dievčatá slúžiť,
sú z nich OPERKYNE.

Slobodne možno cez hranice cestovať,
len treba pred colníkmi
monterky a keľnu schovať.

Ak ťa nacytajú, vrátiš sa na vlastné trovy,
vybrať sa znova môžeš ale v obleku
a s poukazom na Kanárske ostrovy.

Nariekaš, že si to nemôžeš dovoliť?
Nuž milý, za to ale môžeš slobodne
vo voľbách „DEMOKRACIU VOLIŤ“

Paneurópa s Ottom Habsburgom už čaká,
keď EÚ podpíšeme dostane každý Slovak
v kletke zlatého vtáka.

Z tohto príbehu smutné
poznanie sa javí:

Čo otcovia fúzkatému
(so zbraňou v ruke) NEDALI,
vlády naše, posledná na čele
s fúzkatým za babku PREDALI.

Vladimír Jágrik st.